

GÖTEBORGS UNIVERSITET

”Du vet väl om att du är värdefull”

- En intervjustudie om hur pedagoger resonerar kring och arbetar med konflikter mellan elever.

Carolina Jillesjö och Kristin Sundqvist

”Examensarbete LAU370”

Handledare: Malin Sandén

Examinator: Ivar Armini

Rapportnummer: VT10-2611-050

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel:	”Du vet väl om att du är värdefull” En intervjustudie om hur pedagoger resonerar kring och arbetar med konflikter mellan elever.
Författare:	Carolina Jillesjö och Kristin Sundqvist
Termin och år:	Vårterminen 2010
Kursansvarig institution:	Sociologiska institutionen
Handledare:	Malin Sandén
Examinator:	Ivar Armini
Rapportnummer:	VT10-2611-050
Nyckelord:	Konflikt, förebyggande, hantering, socialt samspel, kommunikation, psykosocial & grundskolan

Sammanfattning:

C-uppsats inom lärarutbildningen 15 hp, där vi undersöker hur åtta verksamma klasslärare i grundskolan på olika skolor resonerar kring och arbetar med konflikter. Vi tar reda på hur pedagogerna arbetar på ett förebyggande sätt och hur de hanterar uppkomna konflikter. I litteraturgenomgången tas följande upp: definition av begreppet konflikt, en historisk tillbakablick, styrdokument, likabehandlingsplan, värdegrunden, olika slags konflikter samt olika inställningar till konflikter. Där tas även upp hur man kan arbeta förebyggande mot konflikter och hur man kan arbeta med konflikthantering. Detta kan vara svårt att främja i praktiken och hur man gör det på skolor kan se ut på olika sätt. Det är det som vi försöker ta reda på genom våra åtta intervjuer som vi genomfört med verksamma klasslärare i de yngre åldrarna. Vi får genom våra intervjuer en inblick i hur de arbetar på olika skolor för att främja elevernas psykosociala välbefinnande. Vi får även reda på hur de arbetar förebyggande mot konflikter och hur de hanterar konflikter. Alla skolor arbetar på ett medvetet sätt med detta för att skapa en så god lärandemiljö som möjligt.

Syfte

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur pedagoger som arbetar med barn i de lägre åldrarna resonerar kring och arbetar med konflikter mellan elever, såväl förebyggande som under en pågående konflikt.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Huvudfråga

Vår studie grundar sig på tre huvudfrågor som vi behandlar och besvarar

- Hur ser resonemang och inställningar ut kring konflikter mellan elever?
- Hur ser det förebyggande arbetet för konflikter ut?
- Hur ser arbetet ut med hantering av konflikter?

Metod och material

Den insamlade datan består av ljudupptagningar av de åtta utförda intervjuerna samt anteckningar som gjordes i samband med dessa. De åtta informanterna är samtliga utbildade pedagoger, verksamma klasslärare i de yngre åldrarna.

Resultat

Resultatet visar att pedagogerna är väl medvetna om sitt arbetssätt kring konflikter. Alla pedagoger är överens om att konflikter mellan elever är något som hör till vardagen och att arbetet kring och med dessa är viktigt för elevernas trygghet och för att de ska må bra. Arbetet kan te sig olika från skola till skola, men överlag handlar det om pedagogernas resonemang om konflikter och om vikten av att stärka elevernas psykosociala välbefinnande.

Betydelse för läraryrket

Konflikter är något som hela tiden utspelar sig mellan elever i skolans värld. Detta är något som varje pedagog måste vara medveten om och ha kunskap i. Genom att arbeta på ett medvetet sätt förebyggande och i hanteringen av konflikter finns en större chans till att dessa reduceras. Att stärka elevernas psykosociala välbefinnande är en viktig roll för pedagogerna idag.

Innehållsförteckning

FÖRORD	6
1 INLEDNING	7
2 SYFTE OCH FRÅGESTÄLLNINGAR.....	8
3 LITTERATURGENOMGÅNG.....	9
3.1 DEFINITION AV BEGREPPET KONFLIKT	9
3.2 HISTORISK TILLBAKABLICK	10
3.3 STYRDOKUMENT, LIKABEHANDLINGSPLAN & VÄRDEGRUNDEN	10
3.4 OLIKA SLAGS KONFLIKTER	11
3.5 OLIKA INSTÄLLNINGAR TILL KONFLIKTER	14
3.6 FÖREBYGGANDE ARBETSSÄTT MOT KONFLIKTER	15
3.6.1 <i>Kompisstödjare</i>	16
3.6.2 <i>EQ- emotionell intelligens eller social och emotionell kompetens</i>	16
3.6.3 <i>SET – Social och emotionell träning</i>	17
3.7 KONFLIKTHANTERING	17
3.7.1 <i>ABC – modellen</i>	18
3.7.2 <i>Kompissamtal</i>	19
3.7.3 <i>Giraffspråket</i>	19
3.7.4 <i>Skolmedling</i>	20
4 METOD	20
4.1 KVALITATIVA STUDIER.....	20
4.2 PILOTSTUDIE.....	21
4.3 URVAL AV INFORMANTER.....	21
4.4 URVAL AV INTERVJUFRÅGOR.....	22
4.6 GENOMFÖRANDE	22
4.7 RELIABILITET, VALIDITET OCH GENERALISERBARHET	23
4.8 ETIK.....	23
5 RESULTAT	24
5.1 HUR SER DET FÖREBYGGANDE ARBETET FÖR KONFLIKTER UT?	24
5.1.1 <i>Pedagogernas definition av konflikter</i>	24
5.1.2 <i>Orsaker till konflikter</i>	25
5.1.3 <i>Miljön</i>	26
5.1.4 <i>Förebyggande arbete</i>	26
5.1.5 <i>Tankar om förebyggande arbete</i>	29
5.1.6 <i>Stöd</i>	30
5.2 HUR SER ARBETET UT MED HANTERING AV KONFLIKTER?	30
5.2.1 <i>Förekomst av konflikter</i>	30
5.2.2 <i>Hantering av konflikter</i>	31
5.2.3 <i>Känslor och andras reaktioner</i>	34
5.2.4 <i>Stöd</i>	34
5.2.5 <i>Uppföljning</i>	35
5.3 SAMMANFATTNING.....	36
6 DISKUSSION.....	36
6.1 PEDAGOGERNAS TANKAR OCH INSTÄLLNINGAR TILL KONFLIKTER MELLAN ELEVER	36
6.2 FÖREBYGGANDE ARBETSSÄTT MOT KONFLIKTER	37
6.3 HANTERING AV KONFLIKTER	38

7 SAMMANFATTANDE REFLEKTIONER	40
8 FÖRSLAG TILL FORTSATT FORSKNING	41
REFERENSER.....	42
BILAGA 1.....	44
BILAGA 2.....	47

Förord

Detta examensarbete har under en tioveckorsperiod tagit upp större delen av vår tid. Vi har kämpat och svettats genom jobbiga, men även roliga stunder. Det har varit väldigt skönt att vi har varit två om detta. Vi har hjälpt och stöttat varandra i vått och torrt. Konflikter hör till vardagen i skolans värld och vi har genom detta examensarbete lärt oss enormt mycket.

Vi vill här i vårt förord passa på att tacka vår handledare Malin Sandén som har gett oss konstruktiv kritik och goda råd. Tack Malin för att du hjälpt oss på det sätt du har.

Vi vill även rikta ett stort tack till de åtta pedagoger som tagit från sin dyrbara tid för att hjälpa oss med denna studie. Tack, utan er hade det aldrig varit fullt möjligt att genomföra detta.

Till sist vill vi även tacka nära och kära som har fått stå ut med oss under denna krävande tid. Era råd och ert stöd har varit mycket betydelsefullt för oss.

Kramar

Göteborg, den 12 maj 2010

Carolina Jillesjö och Kristin Sundqvist

1 Inledning

”Du vet väl om att du är värdefull” är titeln på vår studie och med dessa valda ord vill vi börja vår inledning. Skolans värld är en utav alla olika arenor där människor möts och samspelar med varandra. I skolan är konflikter en del av vardagen, de tar tid men kan samtidigt vara lärorika. Det handlar om kommunikationen mellan människor. Det är viktigt att kommunikationen mellan eleverna fungerar för att de ska trivas och må bra i skolan. Alla elever ska känna att de är lika mycket värda, alla elever är värdefulla och i konfliktsituationer får det inte glömmas bort.

Catri Cronlund lärare i psykologi och samhällskunskap har i sin bok *Utveckling, livsvillkor och socialisation* (1996) skrivit att skolan har en central plats i barnets liv. Det är en stor och viktig händelse för alla barn att börja skolan och denna kommer att bli en stor del av barnets liv. Det är där de kommer att tillbringa mycket tid och skapa nya relationer med skolkamrater och lärare på egen hand. Barnen har inte längre sina föräldrar eller någon annan vuxen vid sin sida hela tiden utan de måste nu lära sig att klara sig själva. Det är i denna ålder som barn är mest aktiva och sociala vilket gör att det sociala samspelet och dess kommunikation spelar stor roll (ibid.).

I Lpo94 står det beskrivet att skolan ska sträva mot att ”*respektera andra människors egenvärde, ta avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling samt medverkar till att bistå andra människor*” (Läraryboken 2006/2007:16).

Vi tycker att det är viktigt att detta genomsyrar hela verksamheten. Vi vill att eleverna ska kunna känna sig säkra och trygga varje dag som de kommer till skolan. Att man ska visa respekt för andras egenvärde och integritet ska vara självklart för alla. Självklart förekommer det konflikter och det bör det också göra för att man ska utvecklas och bli starkare genom det. Alla skolor ska ha en likabehandlingsplan och skolan vilar på en värdegrund. Vi tror att detta kan vara svårt att arbeta med i praktiken, det gäller att man hittar ett sätt som passar elevernas nivå. Vi tycker att det förebyggande arbetet hänger ihop med hanteringen av konflikter, men hur man arbetar med detta tror vi kan se mycket annorlunda ut från skola till skola.

Med trygghet och gemenskap skapas goda relationer vilket vi tror är viktigt för att kunna ha en god skolmiljö. Skolan har en viktig roll för det psykosociala välbefinnandet och där ska eleverna få växa och utvecklas. Detta ansvar ligger främst på pedagogerna. Vi tycker att detta är viktiga aspekter och ställer oss frågor som, får de det stöd som de behöver? Arbetar de förebyggande mot konflikter och hur hanterar de konflikterna som uppstår på sin skola? Allt detta har med konflikter att göra. Vi tror att ett medvetet arbete kring konflikter är viktigt för att ge eleverna de bästa förutsättningarna för en god och fungerande lärandemiljö.

”*Visst kan konflikter lösas, men viktigare är att lära sig hantera konflikter eller snarare lära sig begripa orsakerna till konflikter. Vi tror inte att alla konflikter kan eller ska lösas, däremot anser vi att det är viktigt att lära sig att hantera dem, och i vissa fall till och med leva med dem*” (Colnerud G & Granström K, 1999, ”*De oundvikliga motpolerna*”, i Pedagogiskt magasin, nr 2).

2 Syfte och frågeställningar

Syfte

Syftet med föreliggande studie är att undersöka hur pedagoger som arbetar med barn i de lägre åldrarna resonerar kring och arbetar med konflikter mellan elever, såväl förebyggande som under en pågående konflikt.

Frågeställningar

- Hur ser resonemang och inställningar ut kring konflikter mellan elever?
- Hur ser det förebyggande arbetet för konflikter ut?
- Hur ser arbetet ut med hantering av konflikter?

3 Litteraturgenomgång

I detta kapitel kommer vi att presentera olika definitioner av begreppet konflikt, vi kommer att ge en historisk tillbakablick samt berätta vad som står beskrivet i skolans värdegrund. Vi kommer även att presentera olika slags konflikter och olika inställningar till konflikter.

3.1 Definition av begreppet konflikt

Författaren och universitetslektorn i pedagogik, Arne Maltén skriver i sin bok *Kommunikation och konflikthantering* (1998) att ordet konflikt ursprungligen kommer från latinets *conflictus*. Det har betydelsen tvist, motsättning eller sammanstötning. ”*En konflikt uppstår vid en sammanstötning, en kollision eller en annan oförenlighet mellan mål, intressen, synsätt, värderingar, grundläggande behov eller personlig stil*” (Maltén, 1998:145).

Roger Ellmin är forskare inom skolmiljön och lärande. Han beskriver i sin bok *Konflikthantering i skolan – den andra baskunskapen* (2008) att det inte finns någon entydig definition av begreppet konflikt. Han menar att varje konflikt får en egen speciell karaktär och dynamik. ”*En konflikt existerar när oförenliga aktiviteter inträffar. En aktivitet som är oförenlig med en annan är en sådan som förhindrar, blockerar, stör eller skadar eller på annat sätt gör den andra aktiviteten mindre sannolik eller effektiv*” (Ellmin, 2008:11).

Karin Utas Carlsson, barnläkare och filosofie doktor i pedagogik, berättar i sin bok *Lära leva samman* (2001) att hon bland annat utgår från definitionen av konflikt som Galtung(1978:486) gör ”*inkompatibility between goal, states, or values held by actors in a social system*”. Utas Carlsson (2001) har valt att göra en översättning av detta: ”*Konflikt inträffar när parternas mål eller värderingar är oförenliga. Det eftertraktade målet har med parternas önskningsar att göra, något de vill ha, materiellt eller icke-materiellt*” (Utas Carlsson, 2001:50).

Forskaren och läraren vid Institutionen för arbetsvetenskap vid Göteborgs universitet Thomas Jordan definierar begreppet konflikt i sin bok *Att hantera och förebygga konflikter på arbetsplatsen* (2006) ”*En konflikt är en interaktion mellan minst två parter där minst en part har önskemål som känns för betydelsefulla för att släppas, och upplever sina möjligheter att få sina önskemål tillgodosedda blockerade av motparten*” (Jordan, 2006:18).

Ellmin (2008) definierar konflikter som utspelar sig på skolans arena, medan Jordan (2006) vänder sig till arbetsplatsen, vilken vi även anser är skolan då skolan är en arbetsplats som vilken annan. Det är pedagogernas arbetsplats men samtidigt är det även elevernas arbetsplats. Både Utas Carlsson (2001) och Maltén (1998) definierar konflikter i allmänhet.

3.2 Historisk tillbakablick

I detta stycke vill vi ge en historisk tillbakablick på konflikter i skolans värld och hur det har förändrats fram till idag.

Ellmin (2008) beskriver att det i skolan har funnits konflikter genom alla tider. Beroende på hur samhället har sett ut och hur dess värderingar har sett ut har konflikter nämnts och bemötts på olika sätt. Till tidigt 1900-tal bestod skolan av en auktoritär undervisning utan något samarbete med föräldrar. För att lösa konflikter använde lärarna maktutövning och tvångsstrategier för att lösa konflikter. Lärarna visade ingen som helst empati eller någon respekt för elevernas integritet. Uppstod en konflikt, löste lärarna konflikten genom att slå eleverna på fingrarna med en linjal eller en pekpinne. Lärarna använde även örfilar och smisk som bestraffning. Det var först i slutet av 1800-talet som agan successivt började minska, men agan levde kvar ett tag till och det var först år 1958 som agan helt enkelt förbjöds. Det var när skollagen i folkskolestadgan togs bort från den svenska skolan som agan och den fysiska bestraffningen avskaffades helt och hållet. När den fysiska agan förbjöds var det istället utskällning som lärarna använde sig av för att lösa konflikter. Under 1980-talet började det psykosociala perspektivet att ta form och betoningen lades på skolmiljöns betydelse. Då ökade även kommunikationen mellan lärare och elever vilket ledde till en mer öppen och varierad konfliktlösning (ibid.).

Idag använder sig den svenska skolan sig av skollagen (Lpo94) som läroplan. Ett av skolans viktiga uppdrag är att skolan förhåller sig gentemot de demokratiska värden som vi har i vårt samhälle. Det ser som bekant inte ut som det gjorde förr i den svenska skolan. Det står tydligt i läroplanen att det absolut inte får förekomma aga eller annan form av bestraffning. Våldet som man använde sig av förr i tiden har bytts ut mot muntlig kommunikation.

I *"Kompissamtal – kommunikation istället för tystnad eller våld"* berättar journalisten Lars Edling (1999) att man förr i tiden i skolan ansåg att det endast var hemmet och föräldrarna som hade ansvaret för elevernas emotionella utveckling. I Lpo94 och i Edlings bok står det beskrivet att *"det hör till skolans uppgift att bidra till elevernas sociala och emotionella utveckling. Denna uppgift är emellertid ett delat ansvar mellan hemmen och skolan där hemmen har huvudansvaret"* (Edling, 1999:73).

3.3 Styrdokument, Likabehandlingsplan & Värdegrunden

Olika styrdokument så som likabehandlingsplan och värdegrunden är något som alla skolor ska förhålla sig till. Skolan har i uppdrag att lära eleverna i vad som är rätt och fel och hur de ska bete sig mot varandra. I kommande stycke kommer vi att presentera värdegrunden och likabehandlingsplanen närmre.

Skolans värdegrund – Läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo94, inleds texten med *"det offentliga skolväsendet vilar på demokratins grund"* (Lpo94:12). Där lyfter man tydligt fram att demokratin är grunden för skolans verksamhet. Den svenska skolans värdegrund är följaktligen en av grundpelarna i Lpo94.

I Lpo94 kan vi läsa om ett av skolans viktigaste uppdrag och grundläggande värden som skolan skall utveckla och följa.

”Skolan har en viktig uppgift när det gäller att förmedla och hos eleverna förankra de grundläggande värden som vårt samhällsliv vilar på. Människolivets okränkbarhet, individens frihet och integritet, alla människors lika värde, jämställdhet mellan kvinnor och män samt solidaritet”, (Lpo94:12).

I sin bok *”Värdegrunden – finns den?”* (2001) berättar Kennert Orlenius, fil. dr i pedagogik, bl.a. om begreppet värdegrunden. Han framställer värdegrunden som en slags kod av de värderingar som finns i det svenska samhället. Lärare måste förhålla sig till läroplanen och värdegrunden. I denna beskrivs normer vilka *”utgör därmed föreskrifter för hur man bör eller inte bör handla”* (Orlenius, 2001:15).

I läroplanen står det tydligt beskrivet med klara direktiv hur lärare och elever ska bete sig mot varandra. Ingen skall utsättas för någon som helst form av kränkning. Alla elever och lärare skall känna sig trygga i den miljö som skolan erbjuder, det får heller inte finnas några tendenser till trakasserier. För lärare i den svenska skolan är läroplanen ett av styrdokumenterna som lärarna måste rätta sig efter, värdegrunden är även mycket viktig att följa. Eleverna ska lära sig att respektera och ha en förståelse för andra människor. Lärarna måste ha ett demokratiskt förhållningssätt mot eleverna, där värdegrunden bl.a. skall diskuteras (Lpo94).

Skolverket skriver att varje skola har som ansvar att upprätta en likabehandlingsplan för att sedan aktivt följa den. Likabehandlingsplanen ska enligt skolverket genomsyra hela verksamheten. Pedagogerna kan själva välja hur de vill arbeta för att få fram dess innehåll. Detta ska vara ett långsiktigt arbete som i längden ska minska trakasserier och kränkande förhandling. Skolverket poängterar att barnen eller eleverna på skolan eller förskolan inte ska behöva känna sig rädda utan de ska alltid känna sig trygga. I denna miljö ska det inte förekomma någon form av trakasserier och kränkande behandling. Dessa punkter tas upp i lagen om förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (Skolverkets allmänna råd, Skolverket 2006).

Skolorna vet om att de ska förhålla sig till dessa dokument med demokratiska värden. Men de får inte några direktiv i dessa för hur det psykosociala uppdraget skall hanteras lokalt. Decentraliseringsprocessen skolan har gått igenom innebär att det ligger ett stort ansvar på varje enskild skola att efterfölja värdegrunden.

3.4 Olika slags konflikter

Konflikter utspelar sig på många olika sätt och det finns olika slags konflikter. Vilket vi kommer att belysa i följande litteraturgenomgång.

Ellmin (2008) anser att det finns olika typer av konflikter i den pedagogiska verksamheten. Dessa olika typer har han delat in i tre olika grupper: *Intrapersonell konflikt, interpersonell konflikt och systemkonflikt.*

- Intrapersonell konflikt kan ses som individuell konflikt och det är konflikter som finns inom individen, inom oss själva. Den handlar om oförenliga drivkrafter inom människan. Man är i en konflikt med sig själv, om vilka mål, önskningar och strävanden man har medan man på samma gång vill flera olika saker. Detta kan handla om hur man är och hur man faktiskt vill vara. Man kan ibland både vilja ha och inte vilja ha något eller så vill man ha mer än vad man klarar av att ha.

Ett exempel: *"Y har höga ambitioner med sin teckning. Hon vill att den ska bli bra men klarar inte av att få den så bra som hon vill. Hon river sönder sitt alster, knycklar ihop det och slänger det på golvet. Ett "kan inte" blir i frustrationen till ett "vill inte"* (Ellmin, 2008:13).

- Interpersonell konflikt kan ses som mellanmänsklig konflikt. Detta är en konflikt mellan människor som utspelar sig mellan en eller fler parter. Denna konflikt kan uppstå på grund av att vi har olika mål och intressen, man har olika uppfattningar om något. Dessa konflikter kan bero på att det finns olika status- och konkurrensförhållanden eller på att man uppfattar varandra fel eller på att det sociala samspelet inte fungerar.

Ett exempel: *"X är inte beredd att sitta still och arbeta i klassrummet. Han reser sig och går runt i klassen. Jag försöker prata honom tillbaka. Han börjar ta en penna här och där och flyttar den till en annan plats. X vill ha uppmärksamhet och jag vill ha arbetsro i klassen. Hur gör jag som lärare?"* (Ellmin, 2008:13).

- Systemkonflikt är inbyggd i organisationer och i vårt samhälle. Dessa konflikter uppstår på grund av att organisationen har olika mål och regelverk som inte samspelar med varandra. Dessa mål och värderingar blir inte entydiga inom skolan då det ena motsäger det andra.

Ett exempel: *"Elever ska till exempel lära sig att samarbeta på samma gång som de betygssätt individuellt. Konflikten "löses" som regel genom att det pedagogiska systemet får stå tillbaka för det administrativa"* (Servais, 2005 citerad i Ellmin, 2008:14).

Maltén (1998) menar att det finns olika slags konflikter på olika nivåer. Även han har delat in konflikter i tre olika grupper där han i första spalten skriver nivån, i andra spalten skriver i vilket område de uppkommer och i den tredje spalten skriver han vad denna typ av konflikt kallas för:

Individnivå	Inom individen	Intrapersonellt
Gruppnivå	Mellan individer	Interpersonellt
Organisationsnivå	Mellan idé & verklighet	System, struktur, lojalitet

(Maltén, 1998:157).

Maltén (1998) menar vidare att konflikter på gruppnivå går att dela in i en rad olika typer av konflikter: *Pseudokonflikter, sakkonflikter, rollkonflikter, intressekonflikter, värde - och värderingskonflikter och strategikonflikter.*

Pseudokonflikter handlar om kommunikationsproblem/konflikter. Det kan vara problem i att man inte förstår varandra vilket resulterar i att budskapet inte når fram. Det blir missförstånd då man använder ett oklart kroppsspråk eller är dålig i sitt sätt att verbalt uttrycka sig. Brister i introduktion, information och oklarheter i beskrivningar kan även vara orsaker till pseudokonflikter. Sakkonflikter handlar om oense kring hur man ska beskriva en situation, hur man ska värdera olika fakta och resonemang och hur man ska lägga upp ett arbete. Rollkonflikter kan uppstå då man beter och förhåller sig på annat sätt än förväntat. Det kan även handla om fördelning av arbetsuppgifter, man tar en roll men gör inte det som förväntas av en. Intressekonflikter kan uppstå då förväntningar, behov, intressen och krav drar åt olika håll. Detta sker då den enskilda individen eller gruppen enbart ser till sina egna intressen. Värde och värderingskonflikter är mycket svåra att lösa eftersom att man sällan accepterar kompromisslösningar då det handlar om etiska och moraliska dilemman, människosyn, kunskapssyn och politiska och ideologiska värderingar. Strategikonflikter handlar om valet av medel och vägar i ett aktuellt målarbete. Dessa konflikter kan även uppstå då man har olika krav på i vilken hastighet man vill få något gjort.

Maltén (1998) menar att man inom organisationsnivån kan dela in denna i tre olika delar och talar då om system- och strukturkonflikter, samt om lojalitetskonflikter. Strukturkonflikter är konflikter som kan uppkomma med fasta scheman, regler och rutiner. Medan han med lojalitetskonflikter menar att lärare ofta upplever en motsägelse mellan krav på fostran till samverkan, hjälpsamhet och solidaritet kontra den tävlan som eleverna har om de bästa betygen.

Det finns olika typer av konflikter som Ellmin (2008) berättar om i sin bok. Han beskriver tre olika typer som alla har ett motsatsförhållande. Öppna och dolda konflikthandlingar, samarbetsinriktade och antagonistiska konflikthandlingar och konstruktiva och destruktiva konflikthandlingar.

Öppna och dolda konflikthandlingar syftar på de konflikter som är erkända respektive förnekade. De konflikter som man tar tag i direkt, erkänns och arbetas med då konflikten har utspelat sig är de öppna konflikterna. Medan de dolda konflikterna är de som man blundar för, man tar inte tag i dem och man förnekar att de är någon form av konflikt. Dessa konflikthandlingar kan delas in i passivt motstånd, negativism eller manipulation.

Samarbetsinriktade och antagonistiska konflikthandlingar kan man också skilja mellan. I samarbetsinriktade konflikthandlingar har man ingen hatiskt inställning utan man är villig till att samarbeta och finna lösningar. I de antagonistiska konflikthandlingarna har man en hatisk inställning och man har inget intresse av att samarbeta. Dessa handlar om konkurrens och motstånd.

Konstruktiva konflikthandlingar är en sammansättning av öppna och samarbetsinriktade konflikthandlingar. De konstruktiva konflikterna är alltså erkänd och man arbetar öppet med dem genom ett gott samarbete. Medan de destruktiva konflikthandlingarna är en sammansättning av de dolda och antagonistiska konflikthandlingarna dessa får en negativ utveckling då de innefattar en fientlig inställning utan intresse till samarbete och kan leda till våld och mobbning (ibid.).

Jordan (2006) gör en indelning i symmetriska och asymmetriska konflikter. I de symmetriska konflikterna är de inblandade ömsesidigt beroende av varandra och de har en likvärdig status. I dessa konflikter kan de inblandade tänka sig att förhandla med varandra med tanken om att de är värda lika mycket och känslan är att det är viktigt att man löser konflikten. Medan man i de asymmetriska konflikterna inte respekterar sin motpart och anser att denne är mindre värd än sig själv. Det kan även vara så att den ena parten är mer beroende av den andre som t.ex. lärare och elev. En viktig fråga i asymmetriska konflikter är att få den starkare parten i konflikten att vilja vara med i ett försök till att lösa konflikten.

Ellmin (2008) och Maltén (1998) delar båda in konflikter i tre olika grupper. Ellmin (2008) har en mer förklarande indelning där han berättar hur han tänker om de olika indelningarna och ger tydliga exempel på situationer som kan utspela sig i skolan. Han använder sig av intrapersonella, interpersonella och systemkonflikter i sin indelning, medan Maltén (1998) mer pratar om individ-, grupp- organisationsnivå i sin beskrivning. Han går även in mer och beskriver olika konflikter som kan uppstå inom gruppkonflikter och organisationskonflikter, vilka vi valde att ta med på grund av att vi i vår studie utgår från de synliga konflikterna som vi kan se i skolans värld alltså de interpersonella som sker på gruppnivå mellan individerna, i vårt fall mellan eleverna. Vi tror att de konflikter som sker inom eleverna själva alltså de intrapersonella konflikterna säkerligen pågår hela tiden inom en elev i en konfliktsituation men det är inte dessa konflikter som syns utan det är konflikterna mellan eleverna som vår studie handlar om. Ellmin (2008) beskriver även olika konflikthandlingar som konstruktiva respektive destruktiva, vilka alla sker på en interpersonell nivå och gör det mycket intressant för vår studie då det är dessa olika handlingar som är synliga i skolans värld. Jordan (2006) nämner de symmetriska och asymmetriska konflikterna vilka vi anser liknar de konstruktiva och destruktiva konflikterna. Den ena där man är villig till att samarbeta och den andra där man inte har något intresse alls av att lösa konflikten. Han använder en jämförelse i makt mellan lärare och elev i de asymmetriska konflikterna men vi tror att detta maktförhållande även kan visa sig elever emellan.

3.5 Olika inställningar till konflikter

Man kan se på konflikter på olika sätt vilket betyder att du kan ha olika inställningar till konflikter. Du kan ha en positiv inställning eller en negativ inställning. I följande stycke kommer vi att presentera olika inställningar till konflikter och vad det kan ge för konsekvenser. Detta tycker vi är viktigt att belysa då vi tror att pedagogers inställningar till konflikter kan variera och påverka deras arbetssätt kring dessa.

Maltén (1998) berättar att det finns olika sätt att se på konflikter och hur man betar sig i dessa. Han nämner tre olika syner på konflikter: *den undvikande synen, den naturliga synen och den vitaliserande, interaktiva synen.*

De som uppfattar konflikter som något negativt använder sig av *den undvikande synen*. De vill då inte bli inblandade i några konflikter, utan ser konflikter men låter bli att ingripa. Man håller sig då istället undan så mycket som möjligt och hoppas på att orosmolnen skall blåsa förbi. ”*Vi sopar problemen under matten eller tänker: ”någon annan får göra det, inte jag”* (Maltén, 1998:151).

De som ser konflikter som något naturligt använder sig av *den naturliga synen*. Varje dag ställs man inför konflikter utan att egentligen vara medveten om det. Det behöver inte alltid vara negativt med konflikter, det är något man måste lära sig att leva med.

Den vitaliserande, interaktiva synen är en helt annorlunda syn där de som anser att konflikter bara är positivt är i. Denna syn inriktar sig på att se möjligheterna och möta problemen för att konflikten ska bli välgörande. (ibid.)

Utas Carlsson (2001) anser att vi i vårt samhälle ofta ser på konflikter som något negativt som vi är rädda och känner obehag för. Vi gör det på grund av våra tidigare erfarenheter med hantering och inblandning i konflikter. Man kan istället se det som något positivt då vi och andra växer och utvecklas genom konflikter. Uppfattar man konflikter som något negativt och undviker dem kan det göra att konflikterna bara växer och blir större. Hon menar vidare att det handlar om vår oförmåga att handskas med konflikter som har gett oss dåliga erfarenheter och på så sätt gör att vi känner obehag redan i början av tanken på en konflikt.

Jordan (2006) menar att ordet konflikt för många människor står för något stort och dramatiskt. Han menar att de som arbetar professionellt med konflikter istället vill att man ska betrakta dem som något naturligt och som något man behöver. Han anser att det finns fördelar med att se på konflikter på ett sådant sätt att det är en självklarhet i vardagen och att det handlar om att vi ska kunna lösa dessa på ett betryggande sätt.

3.6 Förebyggande arbetssätt mot konflikter

Det är obligatoriskt att alla skolor ska ha en likabehandlingsplan och att arbetet i skolan ska vila på en demokratisk värdegrund. Hur man tar sig an detta på skolorna kan se mycket olika ut och det finns en mängd olika metoder för hur man kan arbeta förebyggande. De metoder vi valt att lyfta i denna del är de som inriktar sig på konfliktarbete. Det finns många olika metoder som bara inriktar sig mot mobbning. De metoder vi valt används både för förebyggande arbete mot mobbning och konflikter. Mobbning och konflikter kan ibland vara svårt att skilja från varandra. Om det uppstår konflikter vid upprepade tillfällen med samma inblandade kan konflikterna övergå till mobbning. Anledningen till vårt urval av förebyggande arbetssätt grundas i att dessa metoder är återkommande i litteraturen. Samtliga metoder fokuserar det psykosociala välbefinnandet, vilket det ofta handlar om i det förebyggande arbetet med konflikter. Vi kommer att ta upp Kompisstödjure och EQ. När man arbetar med EQ kan man göra det på olika vis för att träna elevernas emotionella intelligens. SET programmet som är en form av livskunskap och EQ trappan är något vi kommer att ta upp. Det finns även fler metoder som man kan använda sig av då man tränar elevernas emotionella intelligens och vi är även självklart väl medvetna om att det finns skolor som inte använder sig av några modeller eller speciella metoder i sitt arbete.

Organisationen Friends är en ideell stiftelse som grundades 1997 och deras arbete går ut på att barn ska känna sig trygga. På deras hemsida skriver de att det har hänt mycket i skolorna sedan de startade för 13 år sedan.

”Samhället ställer högre krav på skolorna; lagar har skärpts eller tillkommit för att säkra barns trygghet. Alla skolor måste ta fram

likabehandlingsplaner och ha trygghetsteam. Dessutom tänker skolorna alltmer i förebyggande termer och de flesta har även insett hur värdefullt det är att göra eleverna delaktiga” (Kränkningar i skolan, Friends).

Författaren Margareta Carlander skriver i sin bok *Konflikter och konfliktbearbetning* (1990) att kommunikation och dess samtal är i fokus när man arbetar förebyggande mot konflikter. Metoder som hon belyser är rollspel och dramaövningar. Eleverna får själva spela upp en konfliktsituation för att sedan samtala och diskutera kring denna. Diskussionen handlar då om varför konflikten har uppstått och vad man skulle kunna ha för olika konstruktiva lösningar på situationen. Eleverna kan använda sig av konflikter som de varit med om tidigare i sina rollspel för att diskutera och komma fram till lösningar.

3.6.1 Kompisstödjare

Friends använder sig av kompisstödjare som ska finnas på skolan för att hjälpa till med att skapa en positiv stämning. De är klassens representant som ska ta upp och ansvara för deras frågor om trygghet och jämlikhet. De ska visa ett engagemang för att sprida trygghet på skolan genom att sprida energi kan de inspirera sina skolkamrater till att vilja vara med och kämpa för en trygg och jämlik skola. Detta är vad friends tar upp som kompisstödjarnas uppgift och de menar att detta arbete kan se olika ut på olika skolor. Då det är upp till varje skola att skapa sina kompisstödjare och bestämma vad de ska ha som sina uppgifter (Kompisstödjare, Friends 2009) .

Friends har varit ute på ca 1400 skolor där de har utbildat över 30 000 kompisstödjare. Först har de en utbildning för pedagogerna som pågår under en halv dag. Därefter är det dags för de elever som ska vara kompisstödjare på skolan att gå en heldagsutbildning. (Utbildningar grundskola, Friends).

3.6.2 EQ- emotionell intelligens eller social och emotionell kompetens

Specialläraren, leg. psykoterapeuten och forskaren Birgitta Kimber (1999) beskriver i sin bok *”EQ- livsnödvändig kompetens, en introduktion till arbetet med EQ i skolan”* att begreppet EQ innefattar framförallt känslor och det handlar om att kunna tolka och förstå dem och andras. Emotionell intelligens innebär alltså att finna och skapa en balans. Det handlar om intelligens vår tänkande del och emotioner som är våra känslor.

Psykologen och författaren Bodil Wennberg (2003) har i sin bok *”EQ på svenska”* beskrivit EQ – trappan som en metod i EQ arbetet. Trappan är uppdelad i fem steg med följande nyckelord: självkännetdom, empati, ansvar, kommunikation och konflikthantering. Varje trappsteg instruerar praktiska övningar som man kan göra tillsammans med barnen. EQ handlar främst om att eleverna i skolan skall öva sig och bli bättre på att förstå sig själv och andra. På det första trappsteget arbetar man med att få en förståelse för sina egna känslor. På det andra trappsteget arbetar man med empati genom att få en förståelse för andras känslor och ageranden. På det tredje trappsteget arbetar man med det ansvar eleverna har över deras agerande och dess konsekvenser. Det fjärde trappsteget tränas elevernas förmåga till att

kommunicera medan man på trappsteg fem tränas i hur man hanterar olika konfliktsituationer med hjälp av kunskapen från de tidigare trappstegen. (ibid.)

3.6.3 SET – Social och emotionell träning

Kimber (2004) tar i ”Att främja barn och ungdomars utveckling av social och emotionell kompetens” upp programmet SET även kallad livskunskap. Genom detta program får eleverna lära sig att samarbeta och att lösa problem på ett konstruktivt sätt, deras sociala och emotionella färdigheter tränas. Detta arbetssätt startar då eleverna är sex år gamla och sträcker sig tills de är arton år gamla. När man använder sig av detta program ska det ske regelbundet med 1-2 tillfällen per vecka där man tränas i fem olika moment. De fem momenten är *självkänedom, att hantera sina känslor, empati, motivation och social kompetens*. Svårighetsgraden stiger hela tiden inom dessa moment. I varje övning man gör använder man sig oftast av fler än ett moment då de kan gå in i varandra. När man arbetar med SET använder man sig av tre regler som man ska gå igenom med eleverna varje läsår. Eleverna får säga pass, de behöver inte tala om de inte vill men de måste vara med på lektionen. När en elev talar ska alla andra vara tysta och respektera den som talar. Det som kommer upp under lektionerna stannar i klassrummet. Eleverna får inte gå runt och tala om för andra vad som sagts under SET lektionerna.

3.7 Konflikthantering

Större delen av vår litteraturgenomgång är nu avklarad, där vi har behandlat olika definitioner av vad en konflikt är, den historiska tillbakablicken, vad som står beskrivet i skolans värdegrund. Vi har även presenterat olika slags konflikter med hjälp av litteraturen samt olika syner på konflikter. Vi har även tagit er igenom förebyggande arbetssätt mot konflikter. Vilket nu har lett oss fram till den sista delen av vår litteraturgenomgång där vi kommer att ta upp hur man kan hantera konflikter. Det förebyggande arbetet med konflikter och hanteringen av uppkomna konflikter går hand i hand. Skillnaderna mellan dessa är att när man arbetar förebyggande mot konflikter gör man det för att stärka elevernas psykosociala välbefinnande, deras självförtroende samt ger dem redskap i deras sociala samspel och dess kommunikation, regelbundet utan att en konflikt har behövt uppstå. När konflikterna väl har uppstått arbetar man på olika sätt för att lösa dessa, genom att komma till en lösning stärker man elevernas psykosociala välbefinnande vilket på så sätt hör ihop med det förebyggande arbetet. Alla skolor arbetar på olika sätt och vi är väl medvetna om att alla skolor inte använder sig av en viss metod. Det finns i litteratur vägledning och redskap för hur man ska gå tillväga i hanteringen av konflikter utan att det benämns som en viss metod.

Carlander (1990) beskriver vikten av att förstå och veta hur eleverna tänker, känner och agerar innan pedagogerna ger sig in i konflikten för att hjälpa till med en lösning. Vill man lyckas med att komma fram till en lösning av konflikten är det viktigt att man som pedagog visar respekt för de inblandade och lyhörd för allas versioner. Hanteringen av konflikterna får ta den tid det tar och man ska som pedagog inte gå in och bestämma vem som har rätt och vem som har fel. Det finns många olika orsaker till varför en konflikt uppstår och därför kan man inte använda sig av ett sätt och tro att det alltid kommer fungera. Det uppstår många konflikter och säkert finns det lika många sätt att lösa dem på.

Även författaren Gunilla Wahlström beskriver i sin bok *Hantera konflikter – men hur? Metodbok för pedagoger*. (1996) hur viktigt det är att vara lyhörd när man ska hantera konflikter. Det är viktigt att både eleverna och pedagogerna lyssnar på allas versioner. Detta kan ibland vara svårt, då eleverna ofta vill få fram sin egen version som den enda rätta. Det är därför viktigt att eleverna känner att de kan få berätta sin version och om sina känslor i vetskapen om att en pedagog tar sig tid och lyssnar. I pedagogernas närvaro är det lättare att alla elever ostört får komma till tals. För att kunna komma fram till en lösning i en konflikt är tiden en viktig faktor. Om man inte som pedagog har tid att ta tag i konflikten med en gång bör man bestämma en exakt tid med alla inblandade, då man kan träffa dem för att tillsammans lösa situationen.

Ellmin (2008) anser att det är viktigt vid konflikthantering att belysa följande frågor:

- Vad kan vi förvänta oss att barn kan klara av i olika åldrar?
- Vilka krav är realistiska att ställa?
- Vilket ansvar kan vi lägga på eleverna själva?
- Vilket stöd kan de behöva av vuxna?

(Ellmin, 2008:109).

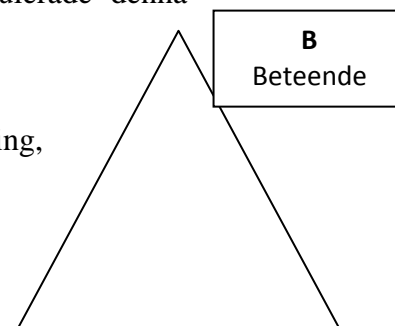
Han menar att det är rätt och riktigt att vi ställer krav på eleverna och låter de själva ta ansvar för konflikterna. Men han menar att det är lika viktigt att vi inte bara ställer tydliga krav utan de måste också vara rimliga. Det är viktigt med stöd från vuxna då barnen ska hantera olika konfliktsituationer. Det är bra att veta vart i utvecklingen barnen befinner sig för att kunna bemöta dem på bästa möjliga vis. Man vet då om man behöver gå in och hjälpa till och vilken hjälp som krävs i de olika situationerna och även om man kan låta de försöka att lösa konflikterna på egen hand (ibid.).

Vi vill i kommande avsnitt belysa en del metoder vi funnit i vår litteratur som vi tror kan vara redskap att använda sig av vid konflikthantering. Det finns en mängd olika metoder för att lösa konflikter, de vi valt att belysa uppfattar vi vara vanligt förekommande, då dessa är de vi oftast stött på i litteraturen. Gemensamt för dessa metoder är att de kan användas på olika sätt, allt utefter behov. Vi har valt att ta upp ABC-modellen, kompassamtal, giraffspråket och skolmedling. Dessa fyra metoder skiljer sig på så sätt att ABC-modellen är en modell för hur man kan prata med de inblandade i konflikten, medan kompassamtalet är något som hela klassen är involverad i och giraffspråket är en metod som beskriver hur man ska tala till varandra och förstå varandras olika tankar och känslor. Skolmedling är ett sätt då man använder eleverna som medlare i konfliktlösningssituationer.

3.7.1 ABC – modellen

Jordan (2006) beskriver ABC modellen, också kallad konflikttriangel som en enkel modell för att man ska få en överblick över en konflikts olika aspekter. Det var den norske fredsforskaren Johan Galtung som i slutet på 1960-talet formulerade denna modell.

ABC-modellen använder sig av en triangel där man med hjälp av dess tre hörn avbildar konflikten. A-hörnet står för Attityder, B-hörnet för Beteende och C-hörnet för Motsättning,

vilka representerar tre viktiga aspekter i alla konflikter.

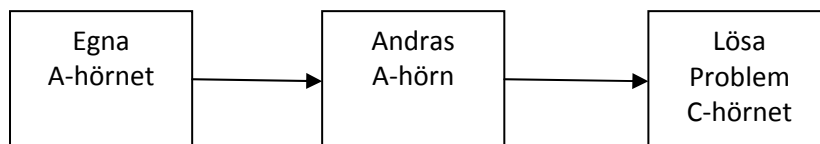
ABC-modellen kan hjälpa oss med att urskilja vilka aspekter som är viktiga för att förstå orsaken till konflikten och ta reda på var tyngdpunkten i konflikten ligger. Detta gör det lättare till att komma fram till en lösning. Varje konflikt är unik och behöver ett sätt som passar till just den konflikten man går in i för att lösa.

A Attityd

C Motsättning

Arbetet med triangeln kan ske i tre steg:

- Att i det egna A-hörnet hantera de reaktioner och känslor som uppstår inom sig själv.
- Att hantera andras A-hörn, deras känslor och reaktioner.
- Att hantera C-hörnet, där man ska försöka lösa problemet.

”Figur 9 konflikthanteringens tre utmaningar” (Jordan, 2006:26).

3.7.2 Kompissamtal

Edling (1999) presenterar kompissamtal som en modell för både det förebyggande arbetet mot konflikter och konflikthantering. Ett kompissamtal är en form att lösa konflikter. Syftet med att använda sig utav ett kompissamtal är att använda metoden kontinuerligt, det är alltså viktigt att använda metoden minst en gång i veckan för bästa resultat. Då sätter sig eleverna i en ring på golvet och självständigt försöker lösa konflikter. Eleverna sitter då tysta och lyssnar på varandra och försöker hjälpa varandra med råd och idéer för att lösa konflikten. Genom detta lär sig eleverna att sätta gränser, de lär sig även hur man gemensamt skapar en god sammanhållning, hur man blir en god lyssnare och blir tydlig med det man vill ha sagt.

”Eleverna får berätta om de själva klarat ut något bråk under veckan om de har gjort någon kamrat ledsen. De får berätta om de själva råkat ut för något” (Edling, 1999:23).

Tanken med detta är att lösa och reda ut konflikten som kanske har uppstått under veckan. Det är oftast en eller två lärare som håller i samtalen (ibid.).

3.7.3 Giraffspråket

Anne-Christine Smith presenterar i sin bok *Giraffspråket* (2009) att giraffspråket handlar om att man ska få bättre kontakt med sig själv och med andra. Detta får man genom att man lär sig att kommunicera med sig själv och med andra. Marshall Rosenberg är den som utvecklat giraffspråket han har delat in vårt sätt att tala och uttrycka sig på två olika sätt. Ett sätt är det som skapar kommunikation och reflektion medan det andra skapar irritation och attackerar. I

giraffspråket använder man sig av symbolerna vargen och giraffen, där giraffen är den tänkande och kommunicerande medan vargen är den arga och utåt agerande. Genom olika övningar lär man sig hur man kan ta sig an svåra situationer så som konfliktsituationer på rätt sätt. Med rätt sätt menar han att man ska lyssna till varandra och visa förståelse för varandras känslor och argument. Lär man sig detta kan man lättare hantera och klara av konflikter.

3.7.4 Skolmedling

Skolverket presenterar skolmedling som ett verktyg för att lösa konflikter. Denna metod är så gammal att den har används av ursprungsbefolkningarna i Nya Zeeland och USA.

Eleverna agerar som medlare i konflikter som uppstår på skolan. Elevernas inflytande på skolans sociala miljö blir större när de får den möjligheten att själva vara med och lösa olika konflikter och själva ta ansvar för de konflikter som uppstår mellan eleverna. Genom medling lär sig eleverna att lyssna på varandra, visa medkänsla och att ta ansvar. Eleverna får utbildning i medling och stöd från de pedagoger på skolan som också tagit del av utbildningen. Även övriga elever och pedagoger på skolan bör få ta del av utbildningen som ges. Då vet alla på skolan vad medling innebär och att det är ett alternativ till hur de ska lösa sina konflikter som de hamnar i (Skolmedling ett verktyg, Skolverket 2008).

Begreppet medling är något som även Wahlström (1996) tar upp i sin bok. Hon förklarar att de som är medlare ska finnas där för att hjälpa de inblandade att lyssna på varandra. De ska själva komma fram till en lösning utan att medlaren går in och löser problemet åt dem. Medlaren ska vara tydlig med att alla inblandade måste vilja komma fram till en lösning och regler som ska hållas är att man inte får avbryta varandra. När man använder sig av medling är det viktigt att man ska kunna skilja på personerna som är inblandade och de problem och känslor som uppstår i situationen.

4 Metod

4.1 Kvalitativa studier

Jan Trost, professor i sociologi skriver i sin bok *Kvalitativa intervjuer* (2005) att man ska använda kvalitativa intervjuer om man vill ta reda på hur människor tänker, diskuterar och reagerar i olika situationer. De kan även användas då man vill ta reda på vad olika människor har för olika handlingsmönster. Stukat (2005) menar att det kvalitativa synsättet har sin bakgrund i de humanistiska vetenskaperna. Man vill genom de kvalitativa intervjuerna inte bara få ut delar utan man vill få en helhet. ”Huvuduppgiften för det kvalitativa synsättet är att tolka och förstå de resultat som framkommer, inte att generalisera, förklara och förutsäga” (Stukat, 2005:32).

Vi ansåg att denna typ av intervjuer passade vår studie mycket bra då vi ville gå in på djupet genom att ta reda på hur olika lärare hanterar och förebygger konflikter. Vi fick genom våra kvalitativa intervjuer möjlighet att tolka och förstå det som våra olika informanter delade med sig av. Vi var inte ute efter att generalisera utan vi ville ta redan på hur pedagoger som arbetar med barn i de lägre åldrarna tänker kring och arbetar med konflikter mellan elever.

4.2 Pilotstudie

Vi provade att göra en intervju innan det var dags för de ”riktiga intervjuerna”. Denna intervju blev vår pilotintervju, vilket gav oss möjlighet till att testa våra frågor. Stukát (2005) skriver att det är bra och viktigt att prova på att göra en intervju.

Under vår pilotintervju bestämde vi oss för att agera på exakt samma vis som vi tänkt göra under våra intervjuer. Vi båda medverkade och vi använde oss av ljudinspelning för att inte gå miste om något. Detta gjorde att vi kände oss friare, vilket ledde till en mer öppen intervju. Vårt intervjuunderlag testades och vi kunde se att vi behövde justera något inför våra intervjuer. Vi märkte att en del frågor gick in i varandra, vilket vi ändrade efter genomförd pilotintervju. Vi kände oss också styrkta i att våra frågeområden var relevanta för att få svar på de frågor vi undersöker i studien.

Genom pilotintervjun fick vi även en känsla av hur lång tid vår intervju kommer att ta. Det var bra att veta när vi skulle boka in våra kommande intervjuer med våra informanter.

4.3 Urval av informanter

Patel och Davidsson (2003) beskriver att formuleringen av problem avgör vilka som ska ingå i vår undersökning. Då vårt problem handlar om hur konflikter förebyggs och hanteras mellan elever i skolans tidigare år har vi valt att intervjua pedagoger som är verksamma just i skolans tidigare år. Vi har valt att intervjua åtta pedagoger. Vi ansåg att dessa intervjuer skulle möjliggöra för oss att komma i kontakt med olika slags tankar och förhållningssätt gentemot konfliktarbete. I vårt urval tänkte vi på att vi ville ha en blandning mellan pedagoger som varit verksamma en längre tid och pedagoger som varit verksamma en kortare tid. En tanke med detta var att vi tror att de pedagoger som inte arbetat så länge kanske kommer med ett helt nytt tänk som de använder sig av medan de som arbetat ett tag går på rutin och erfarenhet, men detta är något vi inte kan veta.

Vi har i vårt urval bestämt oss för att endast intervjua en pedagog per skola då vi tror att det finns en risk att de arbetar på liknande vis om de ingår i samma skola och under samma ledning. Då de t.ex. nyligen kan ha genomgått en utbildning inom en metod. Skolorna vi har besökt ligger i en storstad och i dess kranskommuner.

Vi ringde upp olika pedagoger för att berätta att vi skrev vår c-uppsats och vad den handlar om. De pedagoger vi valde att ringa arbetade på skolor där vi gjort våra praktiker och några valde vi genom bekanta. Vi frågade om de hade tid och kunde tänka sig att ställa upp på en intervju. Vi behövde bara ringa åtta pedagoger då alla tackade ja till intervjun under vårt samtal. Under samtalet fick pedagogerna bestämma tid och plats för intervjun. Alla intervjuer hölls på respektive informants arbetsplats.

4.4 Urval av intervjufrågor

Stukát (2005) nämner att frågorna inte får vara ledande, förutsättande eller med värdeladdade ord och uttryck. Detta gjorde att vi bestämde oss för att använda oss av en halvstrukturerad, eller semistrukturerad intervju, (se bilaga 1). Stukát (2005) beskriver denna intervjuform som att man använder sig av en huvudfråga, därefter används följdfrågor under pågående intervju för att utveckla svaren. Han beskriver det som att det ger oss en möjlighet att komma in mer på djupet i ämnet. Vi ville komma in djupare i ämnet och valde därför denna möjlighet till följdfrågor under våra intervjuer. Vi valde att dela in intervjufrågorna i två övergripande teman. Första temat handlar om förebyggande konflikthantering och det andra, om åtgärder mot konflikter. Under tema ett delade vi in frågorna under olika grupper som, förebyggande arbete, orsaker till konflikter, känslor, stöd och miljö. Under tema två kallade vi grupperna för konflikter, stöd, egna känslor, andra reaktioner och uppföljning. Syftet till den valda intervjuformen var att vi kan ställa följdfrågor som passar till det som informanten berättar. Följdfrågorna kan därför skilja sig från intervju till intervju. Stukát (2005) anser att denna metod är beroende av att den personen som utgör intervjun måste vara förberedd och påläst på ämnet och ha en god psykologisk förmåga. Vi bestämde oss för att läsa på våra frågor ordentligt intill intervjutillfället för att vi skulle känna oss säkra och trygga i de frågor vi hade. Genom vårt arbete med litteraturgenomgången kände vi oss väl förberedda och pålästa kring arbetet med konflikter, vilket resulterade i bra och givande intervjuer.

4.6 Genomförande

När intervjuerna var bokade skickade vi ut ett brev (se bilaga 2) där vi underrättade dem om vad vår studie handlar om. De fick även i det brevet veta att deras deltagande var frivilligt och helt anonymt. Vi valde även att upplysa våra informanter om hur vi tänkt gå till väga med presentationen av de resultat vi får fram.

Vi båda medverkade på alla åtta intervjuer, en av oss ställde våra frågor medan den andre antecknade vad som sades. Båda hjälptes åt med att ställa de följdfrågor som passade respektive intervju för att samtalet skulle flyta på. De anteckningar vi gjorde hjälpte oss att komma ihåg och fylla på med följdfrågor till de olika intervjuerna. Alla intervjuer spelades in med en ljudinspelare, detta hjälpte oss mycket i arbetet med resultatdelen. Vi tror att vi på detta sätt kom så nära informanternas svar som vi kunde på grund av att vi kunde gå tillbaka och spela upp exakt vad informanterna sagt under respektive intervju. Vi är även väl medvetna om att det fanns en risk att våra informanter skulle bli självmedvetna då vi båda var med under intervjun. Även inspelningen kunde påverka informanternas svar på så sätt att de inte känner sig trygga i den formen och blir då formella i sina svar. Vi gjorde dock bedömningen att fördelarna med detta tillvägagångssätt övervägde de eventuella nackdelarna. Av det resultat vi fått tror vi inte att detta var något som påverkade våra informanter.

Intervjuerna genomfördes under olika dagar, vi hade bara en intervju per dag. Detta gav oss tid till att efter varje intervju gå igenom de resultat vi fått fram av vår informant och antecknade det vi ansåg relevant för vår studie.

4.7 Reliabilitet, validitet och generaliserbarhet

Stukát (2005) beskriver reliabilitet som tillförlitlighet. Det handlar alltså om hur kvalitén på det man mätt genom sin undersökning är. Vi har båda deltagit under våra intervjuer, en har ställt frågorna medan den andre har antecknat samt spelat in de svar vi fått vilket har gjort det lättare för oss att få ett så tillförlitligt resultat som möjligt. Patel och Davidsson (2003) beskriver att ett mått på reliabiliteten utgörs av de överensstämmelser mellan sina registreringar man gjort av de svar vi fått. Stukát (2005) skriver att man kan göra sin intervju vid upprepade tillfällen inom en tät period för att se om man får samma svar som under det första tillfället. Detta visar på god reliabilitet. Vi har dock valt att endast genomföra en intervju per informant på grund av att vi inte har den tiden som skulle krävas för att genomföra samma intervju på samma informant två gånger. Patel och Davidsson (2003) beskriver vidare att det inte behöver vara låg reliabilitet bara för att man får olika svar av samma informant vid olika tillfällen. Det kan istället bero på att informanten ändrat uppfattning, fått nya insikter eller lärt sig något kanske som följd av den tidigare intervjun. Stukát (2005) beskriver validitet som giltighet. Det handlar alltså om det man mäter är det som man ska mäta. Patel och Davidsson (2003) beskriver att begreppet validitet rör hela forskningsprocessen. De beskriver vidare att det handlar om att skriva ut intervjuer då man gör en kvalitativ studie. Det kan då ofta ske en mindre medveten påverkan på de svar man fått från sina informanter. De skriver att talspråk och skriftspråk är två olika saker då man i talet t.ex. ser mimik, kroppsspråk och gester. Detta ser vi inte när vi transkriberar våra intervjuer, men vi var med båda två och diskuterar då hela tiden det vi skriver ner för att det ska bli så giltigt som möjligt. Vi var hela tiden väldigt noga med att få med hur informanterna tänker, resonerar och känner kring konfliktarbetet i våra resultat. Det viktiga för oss var att få med pedagogernas tankar då det var något som vi ville veta mer om genom denna studie. Hade vi velat ta reda på hur exakt de handlar i vissa situationer hade vi istället fått använda oss av observationer för att se hur det går till i praktiken. Nu i efterhand när intervjuerna är gjorda kan vi se att det inte finns så mycket reflektioner om för- och nackdelar med olika sätt att arbeta. Informanterna vände och vred inte på sin egen praktik och de var inte självkritiska då de reflekterade kring sina arbetssätt. Vi misstänker att detta har ett samband med att vi i för liten mån öppnade upp för den typen av resonemang under intervjun.

Stukát (2005) beskriver att generaliserbarhet handlar om de resultat man fått fram kan gälla även större grupper och inte bara den grupp vi har intervjuat. Patel och Davidsson (2005) beskriver begreppet generalisering som något problematiskt i kvalitativa studier. Vi anser att man inte kan generalisera de resultat vi fått fram, utan det gäller endast denna grupp vi valt att intervjua. Vi har istället fått fram hur olika pedagoger tänker och resonerar kring konfliktarbetet. Vi kan se att det är vanligt förekommande och att alla våra informanter är medvetna om att det behövs.

4.8 Etik

Stukát (2005) beskriver vikten av att ta hänsyn till etiska principer när man genomför sin studie. Han menar att de flesta forskare måste på ett eller annat sätt ta hänsyn till etiska aspekter. Vi har förhållit oss till fyra grundläggande etiska regler formulerade av humanistisk-samhällsvetenskapliga forskningsområdet. Dessa är följande:

Informationskravet: Vi skickade ut ett brev till våra informanter där vi underrättade dem om vad vår studie handlar om. De fick även i det brevet veta att deras deltagande var frivilligt och att de har rätt till att avbryta sin medverkan. Vi valde även att upplysa våra informanter om hur vi tänkt gå till väga med presentationen av de resultat vi får fram.

Samtyckeskravet: Vi upplyste våra informanter i telefonsamtalet och i ett brev innan intervjuerna att deras deltagande var frivilligt. Vi fick klartecken om deras medverkan innan vi genomförde intervjuerna.

Konfidentialitetskravet: Våra informanters ålder samt år i yrket presenteras i intervaller för att identifieringen inte ska vara möjlig. Detta upplyste vi dem även om i telefonsamtalet och i brevet vi skickat ut till dem innan intervjun. De som har medverkat i vår studie blev självklart erbjudna att få ett exemplar av vår färdiga studie.

Nyttjandekravet: Den information som vi fått av våra informanter kommer endast att vara tillgänglig för oss och vår studie.

5 Resultat

Vi kommer i följande stycke att presentera svaren som vi har fått från våra informanter. Detta kommer att göras med utgångspunkt från våra frågeställningar och de områden våra intervjufrågor tar upp.

Studiens informanter med fingerade namn:

LÄRARE	ÅLDER	KÖN	VERKSAM	ANTAL ÅR
Anna	25-30 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 2	0-5 år
Beata	38-43 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 3	5-10 år
Calle	26-31 år	Man	Klasslärare årskurs 4	0-5 år
Doris	30-35 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 5	5-10 år
Erik	50-55 år	Man	Klasslärare årskurs 4	20-25 år
Fia	25-30 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 4	25 -30år
Gunnel	35-40 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 2	5-10 år
Hanna	60-65 år	Kvinna	Klasslärare årskurs 1	30-35 år

5.1 Hur ser det förebyggande arbetet för konflikter ut?

5.1.1 Pedagogernas definition av konflikter

De flesta pedagoger definierar konflikter som något när en eller flera är oense om något. De menar att eleverna inte kommer överens och att de inte kan komma fram till någon gemensam lösning.

”När man tycker olika och det blir ett problem. Oense och kan inte reda ut det” (Anna).

”hm, låt mig tänka... en konflikt är när två människors behov inte sammanfaller. De tycker alltså olika om något eller drar åt olika håll, det uppstår en kollision av deras olika behov och rätt att få ut dem” (Erik).

Pedagogerna talade alla om att en konflikt innebär att två eller fler parter inte lyckas med att komma överens. Det kan handla om elevernas olika behov och känslor, men pedagogerna nämner också att en konflikt kan vara ett missförstånd mellan två eller fler parter.

5.1.2 Orsaker till konflikter

Merparten av pedagogerna nämner missförstånd som en tydlig orsak till att konflikterna uppstår. De tycker att eleverna många gånger vill samma sak men de förstår inte varandra vilket gör att det kan uppstå en konflikt.

”Många gånger så tycker jag att elever missförstår varandra. Ibland vill man åt samma sak fast på olika sätt men de har inte riktigt lärt sig det här med att kommunicera och vänta in och då kan det bli att de överröstar varandra” (Fia).

Missförstånden förklarar pedagogerna som ett resultat av dålig kommunikation. De menar att eleverna uttrycker sig och kommunicerar på ett sådant vis att de inte alltid förstår varandra.

”Kommunikation kan då vara en stor orsak om man uttrycker sig på fel sätt eller på ett otydligt sätt kanske den andre inte förstår vad man menar” (Calle).

Provokation, ojusthet och elakheter nämns även som vanliga orsaker till konflikter. Pedagogerna menar att eleverna ibland är elaka och ojusta mot varandra på ett fult sätt, med knuffar, slag, sparkar och skitsnack.

”De kan gå på varandra i korridoren, börjar knuffas samma sak ute på rasten bråkar om en boll och börjar slåss. Elakheterna kommer fram i hetluften och bråket är igång” (Gunnel).

”Jag vet inte om jag vill kalla det på vår skola för konflikter. Jag ser det mer som att eleverna diskuterar och tycker lite olika om saker och ting” (Hanna).

Pedagogerna nämner olikheter i tjejer och killars konflikter. Alla pedagoger är överens om att konflikter mellan killar ofta utspelar sig med våld medan tjejerna är lömska och använder sig av utfrysning och skitsnack.

”Killar slåss och är mer fysiska medan tjejer snackar skit och retas, säger dumma saker. Det tjejerna säger är lika illa som att killarna slåss” (Anna).

5.1.3 Miljön

Alla pedagoger nämner att trånga utrymmen påverkar konflikterna. De menar att det lättare uppstår konflikter då många elever ska vistas på samma yta och då denna yta är liten. De trånga ytorna gör att eleverna lättare ryker ihop. Två pedagoger nämner korridorer och kapprum som plaster där det lättare uppstår konflikter. Medan en annan pedagog pratar om att hon skulle vilja ha ett uppehållsrum på skolan där eleverna kan vistas och delta i olika aktiviteter.

”I korridorer och kapprum finns det utrymme för konflikterna att uppstå, där är det många elever och få lärare. Det är inte lika tydliga ramar och förväntningarna på eleverna är inte de samma som inne i klassrummen.”
(Erik).

Skolgården är en plats som pedagogerna tycker ska inbjuda till lek och som ska vara full av aktiviteter med diverse olika leksaker. En pedagog nämner att skolgården måste vara en stimulerande plats för eleverna. Alla pedagoger är överens om att konflikter lättare uppstår om det inte finns något att göra för eleverna på sin skolgård.

”om skolgården inte inbjuder till lek, har en liten yta och eleverna tvingas vara väldigt nära varandra uppstår det nog lättare konflikter”
(Beata).

Alla pedagoger är överens om att ett bra gruppklimat är mycket viktigt för den goda lärandemiljön. Några pedagoger menar att eleverna inte kan lära sig något om de inte i gruppen känner sig trygga. Andra pedagoger nämner placeringen av eleverna i klassrummen som en viktig komponent för en god lärandemiljö. De menar att vissa elever behöver sitta nära sin pedagog eller att vissa konstellationer av elever inte fungerar. De menar att de alltid har en medveten strategi över hur de placerar sina elever.

”Hur jag placerar mina elever i mitt klassrum är mycket viktigt jag vet vilka som behöver ögonkontakt och vilka som klarar av att sitta jämte varandra” (Hanna).

5.1.4 Förebyggande arbete

Samtliga pedagoger arbetar på något sätt mer eller mindre förebyggande mot konflikter. De nämner metoder som Friends, kompisstödjare, EQ, SET, livskunskap. Tre av pedagogerna har en utbildning inom konflikthantering, medan de andra fem inte har någon utbildning inom området, utan använder sig av erfarenheter och litteratur i sin undervisning.

Pedagogen Anna berättar att hon inte har någon utbildning inom konflikthantering. Men på skolan är hon med i kompisstödjarteamet. Teamet träffas en gång i veckan och med kompisstödjarna har de möten varannan vecka. Då går de igenom läget på skolan, hur det känns på raster och i klassrumsmiljön.

Kompisstödjarna går ut i klasserna med olika uppgifter från EQ som vi hade innan och nu är det mer från SET, vi blandar lite. Detta ger eleverna social och emotionell träning” (Anna).

De övningar som pedagogen Anna använder sig av är rollspel, samarbetsövningar och diskussioner i hur man ska bete sig mot varandra. Anna använder sig av den här formen av undervisning regelbundet det är ett krav som skolan har. Hon nämner vidare att de på skolan vill göra det lättare för eleverna att förstå.

”Skolan vilar ju på en värdegrund och det tror jag är svårt för eleverna att greppa och förstå, man måste ta ner det på deras nivå och det kan ibland vara svårt.” (Anna).

Anna beskriver att de arbetar utifrån värdegrunden genom att arbeta med ord som ansvar, trygghet, empati, respekt och gemenskap. Detta gör de för att underlätta förståelsen för eleverna. Anna berättar att detta är något som introduceras för eleverna redan första dagen då de börjar på skolan. Alla Pedagoger på skolan är involverade i detta arbete och det sker hela tiden ett kontinuerligt utvärderingsarbete.

Pedagogen Beata berättar att de använder sig av EQ arbete på sin skola. Hon använder sig då av olika samarbetsövningar och värderingsövningar. Hon anpassar de olika övningarna utefter hur det har sett ut på rasterna och under veckan som varit. Hon menar att de då kan använda sig av situationer som uppstått för att gå igenom dessa och lära sig av dem.

”Det är sagt från ledningen att vi ska arbeta med EQ, det är därför schemalagt en timme i veckan. Men jag tycker att vi pratar om hur vi ska vara mot varandra varje dag” (Beata).

Pedagogen Calle berättar att han inte har någon utbildning inom konflikthantering men att han använder sig av kompissamtalet i sitt förebyggande arbete kring konflikter. Det är ett regelbundet arbete som han använder sig av en gång i veckan. Calle har tre frågor som han använder sig av vid varje tillfälle: har du varit i något bråk den här veckan? Har du gjort något dumt eller gjort någon ledsen den här veckan? Har någon gjort dig ledsen eller arg den här veckan? Han låter eleverna sitta i en ring på golvet och eleverna får i tur och ordning tala.

”Jag har gjort så att jag låter den eleven som talar hålla i ett stenhjärta vilket betyder att det är bara han eller hon som får tala och de andra ska lyssna” (Calle).

Calle nämner även att han använder sig av olika dilemma frågor varannan vecka. Han läser då upp ett dilemma som eleverna i klassen sedan får diskutera kring. Uppföljning och utvärdering av dessa arbeten gör eleverna själva i sina loggböcker på fredagarna.

Pedagogen Doris har gått en tvådagars utbildning med Friends som hon tycker har hjälpt henne i arbetet med konflikter. Även elever på skolan fick vara med om denna utbildning och de fick sedan vara kompisstödare på skolan. På utbildningen fick de ta del av olika rollspel och värderingsfrågor som de nu har användning för i sitt arbete på skolan.

”Jag brukar använda mig av avslappning och massageträning med mina elever för att de ska bli en tryggare och lugnare grupp för jag har hört att den man masserar slår man inte” (Doris).

Doris nämner även arbetet med kompisstödarna att de ska hålla uppsikt över vad som händer på skolan för att sedan diskutera detta med de pedagoger som är engagerade i kompisstödjararbetet. Doris tar också upp att de ibland använder sig av olika EQ övningar men att detta sker max två gånger i månaden. Hon nämner EQ övningar som något som tränar elevernas sociala förmåga.

Pedagogen Erik berättar att han inte har någon utbildning inom konflikthantering men han tror att hans många år som pedagog och hans erfarenhet har gett honom mycket kunskaper. Han berättar att de på skolan använder sig av kompisstödare och att han är med i trygghetsteamet.

”Jag sitter med i trygghetsteamet här på vår skola där får jag tala med våra kompisstödare och stödja dem i deras arbete. Vi har olika gruppövningar och samarbetsövningar som kompisstödarna sedan tar med sig ut till sina klasser när de arbetar med livskunskapen” (Erik).

Erik berättar att de på skolan arbetar med livskunskap en gång i veckan. De använder sig då av olika stenciler och läromedel som heter Livsviktigt. Detta gör de för att träna barnen i det sociala samspelet och för att stärka deras identitet. Han berättar att läromedlet innehåller en mängd olika samarbetsövningar, parövningar och rollspel.

Pedagogen Fia har gått en tvådagars utbildning inom friends. Denna anser hon har hjälpt henne med tips och idéer på hur hon kan få ihop ett bra gruppklimat i sin klass. Men hon nämner att hon använder sig mest av Giraffspråket i sitt förebyggande arbete. Hon har läst boken Giraffspråket och har därifrån hittat sin inspiration till att använda sig av det.

”Jag är så ny i gemet jag kan fortfarande känna mig osäker jag tror att jag lär mig hela tiden men Giraffspråket är något som jag känner fungerar. Det är bra och tydliga exempel på hur man kan diskutera med eleverna hur man ska vara och bete sig” (Fia).

Fia berättar att hon brukar samla eleverna i en ring där de pratar om konflikter och hur de kan hantera dessa. Då brukar hon använda sig av giraffen och vargen, de pratar om att vargen har ett aggressivt beteende och hur giraffen tänker resonerar och diskuterar sig fram till lösningar. Hon förklarar att det är viktigt att alla elever är medvetna om att man ska ta hänsyn till den andres känslor så som giraffen gör och inte ta vargens sida och bli arg och förbannad. Fia berättar vidare att de får EQ övningar från deras kurator som hon använder sig av ibland när de samlas i ringen. De får då träna på att samarbeta i olika konstellationer och ta ställning i olika värderingsövningar.

Pedagogen Gunnel har ingen utbildning inom konflikthantering men anser att hon skulle vilja ha det. Hon menar att hon lär sig mycket från varje dag som går men man kan hela tiden bli bättre. I sitt förebyggande arbete använder hon sig av övningar från EQ för det är något som skolan har bestämt att de ska göra. Detta står på schemat en gång i veckan men Gunnel använder sig av dessa övningar mer än så.

”just nu ser övningarna ut på så sätt att vi har drama, låter eleverna ta i varandra genom massage och värderingsövningar. Jag plockar vad som passar bäst för stunden” (Gunnel).

Gunnel har även arrangerat kompispromenader varje dag. Hon drar då lott så att det blir olika par som får tillsammans vilket gör att de måste lära sig att kommunicera med alla i klassen. Hon känner att detta arbetssätt har gett resultat och att det är ett regelbundet arbete som genomsyrar hela verksamheten.

Pedagogen Hanna berättar att alla pedagoger på skolan har genomgått en utbildning i SET. Hon berättar att SET är ett arbete i social och emotionell träning. Kursen de gick sträckte sig över en hel termin med sex olika tillfällen. Under utbildningen fick hon ta del av en studiecirkel där de hela tiden arbetade med värdegrunden. De fick med sig olika SET övningar som behandlar samarbete, trygghet och kommunikation. Hon berättar att de anpassar sin SET undervisning hur de står i relation till gruppen just då.

”allting startar egentligen första dagen på höstterminen för barnen då de är med och formulerar trivselregler” (Hanna).

Hanna berättar att de under SET lektionerna använder sig av rollspel, samarbetsövningar och olika värderingsfrågor. Hon berättar även att de hela tiden följer upp sitt arbete genom utvärdering tillsammans med eleverna. De pratar då om vad de har gjort, vad som har varit bra och vad som kan bli bättre. Hon vill även förtydliga att det på hennes skola inte förekommer mycket konflikter. Ordet konflikt är för henne ett mycket starkt ord och hon vill istället kalla det för små diskussioner mellan eleverna.

5.1.5 Tankar om förebyggande arbete

Pedagogerna är överens om att det bara är positivt att arbeta förebyggande mot konflikter. De tycker att det är en viktig del i skolan som man egentligen borde lägga ner ännu mer tid på. Två pedagoger nämner att man måste arbeta medvetet för att öka elevernas psykosociala välbefinnande. Medan de resterande pedagogerna mer pratar om elevernas utveckling och att de måste hjälpa dem med deras sociala kompetens.

”Det är något de ska ha med sig, social träning hur man ska vara mot sig själv och andra tycker jag är jätteviktigt det handlar om livets stig” (Hanna).

Några pedagoger nämner att elevernas inställning bara är positiv och att de tycker att det är mycket roligt att genomföra olika rollspel, samarbetsövningar och att ta ställning i olika värderingsfrågor. Medan några pedagoger lyfte tanken om att eleverna ibland kan ha svårt att koppla det de arbetar med till social och emotionell kompetens. De menar att eleverna bara ser det som något roligt istället för vanlig undervisning.

Jag kan ibland se att eleverna bara tar detta som en lek, de tycker om att uttrycka sig i drama och så. Jag försöker prata med mina elever om varför vi gör det vi gör” (Gunnel).

Två pedagoger belyser vikten av att få med eleverna på det man arbetar med. De menar att det är viktigt att de förstår varför man gör som man gör och vad de ska lära sig utav det. Två pedagoger lyfter även fram samspelet med föräldrarna som en viktig del. De berättar att de har en god kontakt med föräldrarna och att de är väl insatta i skolan förebyggande arbete mot konflikter. Föräldrarna är mycket positiva till detta arbete och berömmar pedagogerna för deras arbete med eleverna.

”Kompisstödjarna har under några tillfällen fått berätta för skolans föräldrar hur vi på skolan arbetar. Föräldrarna var mycket positiva och nöjda, de ville att vi skulle arbeta med detta så mycket som möjligt” (Anna).

De resterande pedagogerna uttrycker sig om att föräldrarna inte vet om hur de arbetar förebyggande mot konflikter på skolan. Vilket leder till att de inte heller har någon insikt i hur föräldrarna känner för arbetet med detta.

5.1.6 Stöd

Alla pedagoger känner att de får det stöd som de behöver från rektorer och kollegor. De nämner att de alltid kan diskutera med sina kollegor om hur de ska arbeta och ger varandra tips och idéer. Pedagogerna är överens om att rektorns stöd finns där i form av riktlinjer för hur man ska arbeta med det förebyggande. Två pedagoger nämner att rektorn vet om att de arbetar förebyggande men belyser att rektorn inte vet hur de arbetar med det.

”stödet är jätteviktigt, lyhördhet och gensvar är positivt. Vi är förebilder för våra elever vi måste jobba åt samma mål med ett gott samarbete. Fast detta görs ju på olika vis förstås för vi är olika” (Hanna).

Två av pedagogerna nämner föräldrarnas stöd som något viktigt. De menar att det är lättare att lägga ner tid på det förebyggande arbetet mot konflikter om man känner stödet från föräldrarna. De andra pedagogerna uttrycker att föräldrarna inte är inblandade i detta arbete.

”Föräldrar tycker att svenska och matte är viktigare ämnen, det handlar om det kunskapsmässiga för föräldrarna. De är inte så medvetna av det andra” (Fia).

Några av pedagogerna tänkte till och belyste möjligheten att ta med detta som en punkt på föräldramötet för att ge föräldrarna insikt i detta arbete.

5.2 Hur ser arbetet ut med hantering av konflikter?

5.2.1 Förekomst av konflikter

De flesta pedagogerna beskriver att konflikterna finns hela tiden, varje dag. De menar att konflikterna tar tid från den ordinarie undervisningen men kan ändå se något positivt i konflikter. De uttrycker att eleverna lär sig något och blir starkare av att ha klarat av att reda ut en konflikt. De flesta pedagoger nämner också att det är mycket och vanligt med konflikter i deras elevgrupper. Två pedagoger uttrycker att det sällan är konflikter i deras elevgrupper.

”Konflikter uppstår i stort sätt varje dag, de kommer i heta ordväxlingar där de till slut börjar att gapa och skrika på varandra med ett fullt språk och på skolgården kan bråken bli fysiska” (Calle).

Alla pedagogerna beskriver att de blir bättre och bättre på att lösa konflikter ju längre de har arbetat. De anser att genom hur bra de känner eleverna ju lättare vet de hur de ska angripa den specifika konflikten.

”Det är bara erfarenhetsmässigt som man kan lära sig om man ska vara förstående eller skälla eller hur man ska agera i den specifika situationen” (Erik).

5.2.2 Hantering av konflikter

Alla pedagoger arbetar ofta med hantering av konflikter. De har sina egna strategier som de använder sig av då de ska hjälpa sina elever att lösa konflikterna. De beskriver att det gäller att hitta sitt sätt som fungerar. Två pedagoger nämner att det är lättare att lösa konflikterna när man känner eleverna ordentligt för då vet de hur de ska hantera just den konflikten som de eleverna är inblandade i.

Pedagogen Anna berättar att hon brukar samla de inblandade tillsammans. Ibland gör hon det så fort konflikten uppstått., medan hon ibland kan vänta om hon vet att eleven i fråga behöver andas ut och lugna ner sig först. När hon samlar eleverna får de först prata en åt gången, men hon tycker att det är viktigt att de får prata tillsammans. Eleverna ska få sätta ord på vad som hänt och hur det kändes.

”Jag och alla andra på skolan använder ett kort där det står hur vi ska gå till väga. På kortet står det, vad har hänt? Vem är inblandad? Hur känner de sig? Om du fick önska, hur ska vi lösa detta?” (Anna).

Anna försöker hjälpa eleverna så gott hon kan, men vill gärna att eleverna själva kommer med förslag till en lösning. Hon berättar att hon kan vara arg när hon går in i en konflikt, men att hon alltid försöker hålla sig lugn utåt för att lättare komma fram till en lösning. Hon tycker att det är viktigt att berätta för eleverna att man kan göra fel och hon upplyser dem om vikten av att berätta. Hon ringer även föräldrarna så att de vet om vad som hänt på skolan. Hon belyser även vikten av att dokumentera det man gör. På hennes skola gör man det i form av en ”respekt pärm”. De har utformat ett formulär där man fyller i elevens namn, klass och datum. Man skriver ner händelseförloppet och de åtgärder man ska göra. De fyller även i vilka man har kontaktat och vilken pedagog som har tagit hand om hanteringen av konflikten.

Pedagogen Beata beskriver att det är viktigt att ta tag i konflikten med en gång då de ber om hjälp. Hon lyssnar på en elev i taget för att sedan samla dem tillsammans i soffan och då berättar hon hur hon ser på det. Hon beskriver att hon tidigare brukar ta båda eleverna samtidigt men det resulterade bara i att konflikten eskalerade.

”Jag tycker att jag har blivit bättre på att lägga ihop två historier, vilket har gjort att jag har blivit bättre på att lösa konflikter. Min erfarenhet har nog hjälpt mig med detta” (Beata).

Beata nämner att hon brukar ringa och upplysa föräldrarna om vad som hänt om hon anser att händelsen kräver det.

Pedagogen Calle berättar att han använder sig av kompissamtalen för att lösa konflikter. Han beskriver att det kan ha uppstått konflikter som ingen pedagog vet om och då är det väldigt bra att ha kompissamtalen. Han berättar vidare att det ofta kommer fram en mängd olika situationer som eleverna har blivit ledsna över under veckan som gått.

”kompissamtalen har vi arbetat med regelbundet och ju längre vi arbetat med detta desto mer resultat kan jag se. Alla mina elever vågar öppna sig och berätta vad de tänker och känner” (Calle).

När Calle tar tag i konflikter med en gång använder han sig av konfrontation. Han tycker att det är viktigt att ta tag i konflikten med en gång och om man inte har möjlighet till det tror han att det är bra att men berättar det för eleverna och upplyser dem om att de ska ta det t.ex. nästa rast. Då samlar han de inblandade parterna i samma rum och låter eleverna berätta en och en hur de upplever situationen. Han nämner att det är viktigt att de får tala en och en utan att någon avbryter den andra. När de har berättat sin syn och uppfattning så fokuserar han inte på vem som har gjort rätt eller fel utan fokuserar på hur eleverna kan gå till väga för att inte hamna i samma situation nästa gång. Om Calle själv inte hört eller sett konflikten brukar han fråga eleverna hur han kan hjälpa dem. Han vill lägga över ansvaret på barnen så att de själva får tänka till och försöka att komma fram till en lösning. Klara de inte det själva, hjälper och stöttar Calle eleverna för att komma fram till en lösning. Han brukar sätta upp korta mål tillsammans med eleverna där de får fokusera på målet resten av dagen eller resten av veckan.

Pedagogen Doris berättar att hon inte har någon speciell strategi när hon löser konflikter. Hon anser att det beror på vad det är för konflikt och vilka de inblandade är. Hon känner sina elever väl och beskriver att man vet hur man ska tas med olika elever. Det vanligaste är att hon pratar med de inblandade enskilt. De får då berätta hur de ser på saken och hur de upplever att de ska kunna gå vidare. Efter det sätter hon ihop de inblandade och redogör för dem vad hon hört på ett objektivt sätt.

”Mina elever är så pass gamla att jag tycker att de ska kunna klara av att lösa konflikterna själva. Det jag kan göra är att ge dem redskap för detta och få dem att bli lugna. Annars är det omöjligt för dem att lösa konflikten” (Doris).

Hon berättar även att hon ofta får ringa till föräldrarna för att upplysa dem vad som hänt. Hon ger först eleverna en chans att berätta om det som hänt, men är tydlig med att hon kommer att ringa en speciell tid.

Pedagogen Erik berättar att han tycker att det är viktigt att alla eleverna som är inblandade i konflikten ska få komma till tals. Detta kan ske på olika vis, ibland samlar han alla samtidigt och ibland tar han dem enskilt. Detta beror på hur eleverna som är inblandade är och hur situationen ser ut.

”Jag finns där för eleverna när de behöver hjälp, jag lyssnar på båda sidor och är neutral i mitt försök till lösning. Det bästa är om de själva kan komma fram till en lösning” (Erik).

Erik berättar vidare att det viktiga är att alla är överens om lösningen och att de känner att deras behov har blivit tillgodosedda. Han anser att det är annorlunda om någon tar till våld, då tycker han att man som pedagog måste gå in och säga att eleven gjort fel.

Pedagogen Fia berättar att hon alltid tänker på varg och giraffspråket när hon ska lösa konflikter. Hon samlar de inblandade tillsammans och låter offret berätta först, för hon menar att det alltid är en som är offer. Efter det frågar hon den anklagade om det stämmer.

”Ibland gör det inte alltid det utan man kan ibland bli lurad bakom krokodiltårarna” (Fia).

Hon försöker ta reda på vem det är som är giraffen och vem det är som är vargen. Hon tänker då att vargen är den som har agerat aggressivt på fel sätt och giraffen är den som blivit drabbad. Hon vill få den drabbade att berätta hur han eller hon mår och känner sig. Fia försöker att lösa konflikten på ett konstruktivt sätt och nöjer sig inte bara med ordet förlåt.

”Jag har giraffen och vargen i mitt huvud, om jag märker att någon gör något dumt säger jag med en gång att oj, där kom vargen fram och då vet eleven vad jag menar och lugnar ner sig” (Fia).

Fia nämner även hon kontaktar föräldrarna som ett led i hanteringen av konflikter.

Pedagogen Gunnel berättar att de i deras likabehandlingsplan på skolan har ett formulär som man ska fylla i vid hanteringen av konflikter. Där fyller hon i datum, namn och klass på inblandade elever, tidpunkt för händelsen, beskrivning av händelsen, åtgärd, hur de kan förhindra upprepning av situationen. De fyller även i vem det är som kontaktar hemmet, hur uppföljningen ser ut och hon avslutar med att fylla i tid för uppföljning och vem som ska hålla i den. Hon ska varje gång fylla i ett sådant formulär även skriva under med sin namnteckning.

”Detta formulär följer jag till punkt och pricka och eleverna vet precis hur det går till när jag ber dem att följa med mig ut ur klassrummet” (Gunnel).

Gunnel berättar vidare att hon tar tag i konflikten med en gång då hon anser att eleverna inte kan lära sig något så länge de går och tänker på konflikten som har uppstått. Hon berättar att konfliktlösningen går före allt annat.

Pedagogen Hanna berättar att hon alltid lutar sig tillbaka till SET undervisningen, värdegrunden i sin hantering av konflikter. Hon nämner även ett sunt förnuft som en viktig komponent. Hur hon löser olika konfliktsituationer kan se olika ut. Hon plockar in eleverna tillsammans och låter de var för sig berätta sin version för att sedan själv gå in och hjälpa eleverna att komma fram till en lösning.

”I och med att vi ofta arbetar med olika uppkomna situationer i vår SET undervisning kan jag relatera till den och förklara för eleverna när jag löser konflikter” (Hanna).

Hanna beskriver att hon återkopplar till SET undervisningen i sin hantering av konflikterna. Hon påpekar då för barnen hur de arbetade under ett pass och ber dem att tänka tillbaka till hur de löste olika situationer då och om de kan använda sig av den lösningen nu. Hon understryker även att de sällan har konflikter och att hon mer vill kalla det för diskussioner som eleverna själva kan klara av att lösa.

5.2.3 Känslor och andras reaktioner

De flesta pedagogerna beskriver att de känner sig lugna då de går in i en konflikt. De tror att de genom sitt lugn får eleverna att bli lugna. Några pedagoger nämner att de kan känna sig arga och besvikna på eleverna, men påpekar att detta inte är något som de oftast visar för eleverna. De beskriver vidare att de känner att de ibland måste visa att de är arga för att förtydliga för eleverna att de har gjort fel.

”Man har så många känslor, man blir arg, ledsen och besviken samtidigt som jag vet att jag måste hålla mig lugn för att behålla min professionellitet” (Doris).

Alla pedagoger beskriver eleverna som arga och ledsna när de varit med i en konflikt. De berättar att barnen oftast har lätt för att visa sina känslor, men tre av pedagogerna nämner att eleverna ibland kan ha svårt att sätta ord på sina känslor. Några pedagoger beskriver även elevernas förnekelse som känslor.

”De vet ofta att de har gjort fel, men kan ibland ta lång tid innan de erkänner vad de gjort och de kan då bli riktigt ledsna” (Beata).

När pedagogerna har ringt och upplyst föräldrarna om konflikter som uppstått på skolan tycker de flesta att de får bra respons. Vissa pedagoger förklarar föräldrarnas känslor som oroliga och bekymrade, medan vissa pedagoger nämner föräldrarnas känslor arga och besvikna.

5.2.4 Stöd

Samtliga pedagoger är överens om att det är skönt att få stöd från både kollegor, rektorer och föräldrar i konflikthanteringsarbetet. Några känner att de får det från samtliga, medan vissa beskriver stödet från föräldrarna som något komplicerat. De berättar att föräldrarna ibland bara tar sitt barns parti och inte går att diskutera med eller att de ibland ställer orimliga krav som de på skolan inte klarar av att hantera.

”Ibland kan föräldrarna kräva att vi ska sitta i samtal med eleverna varje vecka och ringa för varje liten grej som händer vilket ibland kan kännas lite övermäktigt.” (Anna).

Två pedagoger berättar att eleverna ibland kan lämna en annan bild av situationen än den som pedagogerna har, vilket kan resultera i att föräldrarna blir upprörda och inte vet vem de ska tro på. De berättar vidare att det därför är mycket viktigt att kollegorna samarbetar och att alla vet om vad som hänt när man kontaktar föräldrarna. Detta för att det inte ska bli något missförstånd utan att alla säger samma sak till föräldrarna som är inblandade.

Några pedagoger beskriver att de får stöd från sina kollegor genom att de tar över ens klass då de själva måste gå ifrån för att ta hand om en konfliktsituation. Medan andra pedagoger beskriver att det är ett stöd som de skulle vilja ha då de istället får lämna sin klass ensamma under den tiden. Samtliga pedagoger nämner även stödet från sina kollegor som att man kan diskutera olika konfliktsituationer och därigenom ge varandra tips och idéer på hur man kan gå vidare. Två pedagoger lyfter vikten av att ha sin rektors stöd då man inte klarar av att hantera konfliktsituationen själv.

”Ibland kan jag känna att jag inte räcker till, att jag inte klarar av och känner mig maktlös. Då vill jag helst bara gå hem lägga mig i sängen och dra ner rullgardinen. Men det är då det är så viktigt att man kan ta hjälp av sina kollegor och framförallt rektorn, han får ta över i sådana fall” (Erik).

5.2.5 Uppföljning

De olika pedagogerna använder sig av olika sätt i sin uppföljning. Några beskriver att de samlar de inblandade tillsammans eller enskilt och frågar hur det har gått och hur de mår nu. Medan andra pedagoger går tillbaka och tittar i det som de har dokumenterat för att sedan prata med de inblandade hur det har gått med det som bestämdes under samtalen. De sitter tillsammans med eleverna och de dokument de har från föregående samtal. De går igenom det som skrevs ner för att sedan prata om hur de gick vidare och om det blev som de önskade.

”När vi har vårt samtal skriver vi ner tid för uppföljning som alltid sker två dagar efter. Då pratar vi om och hur de har löst det som vi diskuterade” (Gunnel).

Tre pedagoger nämner att uppföljningen och dokumentationen kan vara till stor hjälp för kommande konfliktsituationer. De beskriver att man då kan gå tillbaka för att se hur man löst olika konflikter och får på så sätt idéer och riktlinjer för hur de ska ta sig an den nya konflikt som uppstått.

Inga pedagoger använder sig av straff i form av kvarsittning. Det tycker att det inte alls har med saken att göra. De flesta pedagoger berättar att de ibland använder sig av straff i form av att de inte får vara på fotbollsplanen underresten av veckan om det är där konflikten uppstått. De nämner även att de förbjuder eleverna att leka vissa lekar om det uppstått konflikter i just de lekarna.

”Vi försöker hela tiden prata om konsekvenserna, om varför vi har gett förbud mot t.ex. snöbollskastning. Vi vill få eleverna att förstå att de inte får göra något som de inte klarar av” (Calle).

En pedagog berättar att hon använder sig av belöning till sina elever. Hon beskriver att de elever som har haft en bra dag får belöning i form av en stjärna eller en liten ärtä i en burk

som alla eleverna har. Hon beskriver vidare att när burken är full eller de har samlat ihop till tio stjärnor så får de sin belöning som t.ex. kan vara att de får sitta inne på rasten och spela dator. Denna belöningsstrategi använder hon sig även av under lektionstid. Hon berättar att eleverna kan bli belönade med en klassfest eller klassens timma om de uppför sig och arbetar bra på lektionerna.

5.3 Sammanfattning

Pedagogerna nämner konflikt som att eleverna är oense om något. Det kan handla om problem i kommunikationen vilket leder till missförstånd. Provokation, ojusthet och elakheter är även faktorer som kan vara orsaker till att konflikter uppstår.

Pedagogerna ser oftast konflikter som något positivt, men medger att det tar tid från den ordinarie undervisningen. Alla pedagoger är dock överens om att konflikter är något som man måste ta tag i och reda ut för att man över huvud taget ska kunna bedriva någon form av undervisning. Konflikter mellan elever är pedagogernas vardag och de menar att det tillhör deras arbete att ta itu med och lösa konflikter.

Merparten av pedagogerna arbetar förebyggande mot konflikter utefter någon form av metod. Medan de i sin hantering av konflikter går mer på sin känsla och erfarenhet. De nämner olika metoder som de använder sig av i hanteringen men poängterar vikten av att känna eleverna väl och hantera situationen efter det. Ett medvetet arbetssätt kring konflikter genomsyrar samtliga pedagogers verksamheter.

Alla pedagoger är överens om att samarbetet med sina kollegor är viktigt i konfliktarbetet, det är där de får stöd, hjälp och respons på hur de kan arbeta vidare. Endast två pedagoger lyfter ett gott samarbete med föräldrar som en viktig del i arbetet. De menar att det är bra att föräldrarna är medvetna om hur skolan arbetar mot konflikter.

6 Diskussion

Vi kommer här att föra en diskussion kring de resultat vi fått fram genom våra intervjuer. Delvis med hjälp av olika aspekter som togs upp i litteraturgenomgången.

6.1 Pedagogernas tankar och inställningar till konflikter mellan elever

Vilket tidigare nämnts kommer ordet konflikt från latinets *conflictus*. Vilket betyder tvist, motsättning och sammanstötning (Maltén, 1998). Pedagogernas definitioner stämde väl överens med denna definition, vilket inte är så överraskande. De beskriver en konflikt som att deras elever är oense om något, de är inte överens och kan inte komma fram till någon gemensam lösning, vilket resulterar i att de hamnar i en konflikt.

De konflikter som pedagogerna nämner är alltså de som utspelar sig mellan minst två parter, vilka är de konflikter som Ellmin(2008) och Maltén (1998) nämner som interpersonella konflikter. Dessa beskrivs som konflikter mellan människor som utspelar sig mellan en eller flera parter. Konflikten kan uppstå på grund av att eleverna har olika mål, intressen och att de har olika uppfattningar om något.

Pedagogerna beskriver att eleverna hamnar i konflikter på grund av att de vill olika företeelser och att de missförstår varandra på grund av bristande kommunikation. Detta är pseudokonflikter och intressekonflikter som pedagogerna talar om. Maltén (1998) beskriver pseudokonflikter som kommunikationsproblem. Han menar att det kan vara problem i att man inte förstår varandra, vilket resulterar i att budskapet inte når fram. Det skapas då missförstånd på grund av att man inte kan uttrycka sig på ett bra sätt. Han beskriver att intressekonflikter sker då den enskilde individen enbart ser till sina egna intressen.

Alla pedagoger nämner konflikter mellan elever som en del av deras vardag i skolan. De menar att de finns där hela tiden och att det inte går att blunda för. De anser att det är något de måste ta tag i och lösa för att de ska kunna bedriva sin undervisning. Maltén (1998) beskriver olika syner på konflikter. Den syn som vi anser att pedagogerna har är den som han kallar för den naturliga synen. Han beskriver att om man har den naturliga synen på konflikter ser man de som naturliga. Man är medveten om att man varje dag ställs inför konflikter och att det är något man måste lära sig att leva med. Hade pedagogerna istället blundat för konflikterna hade de hamnat i den undvikande synen som ser konflikter som något negativt och som något de inte vill blanda sig in i. Ingen av pedagogerna såg konflikter som något negativt, men vi kunde se att en av våra pedagoger inte ville använda sig av ordet konflikt. Pedagogen beskrev det istället som små diskussioner. Pedagogen menade att det händer hela tiden och att det var något som pedagogen inte behövde blanda sig in i. Detta är även det som Ellmin (2008) beskriver som dolda konflikthandlingar. Han beskriver de som något man blundar för och inte tar tag i. Han menar att man då förnekar att det är någon form av konflikt. Det vi kan se är att alla de andra pedagogerna använder sig av öppna konflikthandlingar som Ellmin (2008) beskriver de konflikter som är erkända och som man tar tag i direkt.

Utas Carlsson (2001) anser att vi i vårt samhälle ofta ser på konflikter som något negativt och Jordan (2006) nämner att ordet konflikt för många människor står för något stort och dramatiskt. Detta stämmer inte överens med pedagogernas inställningar till konflikter. Alla pedagoger ser konflikter i slutändan som något positivt. De menar att man lär sig något av varje konfliktsituation. Både Utas Carlsson (2001) och Jordan (2006) menar att det är bra att se på konflikter på ett sådant vis då vi och andra utvecklas genom konflikter.

6.2 Förebyggande arbetssätt mot konflikter

Det förebyggande arbetet mot konflikter anser pedagogerna som viktigt för elevernas välbefinnande. Sex av pedagogerna har schemalagd lektionstid för det förebyggande arbetet, medan två av pedagogerna gör det någon gång ibland när tillfälle ges. Alla pedagoger lyfter kommunikation och samtal med gruppen som viktigt då man arbetar förebyggande mot konflikter. De menar att det är viktigt att ha en bra fungerande grupp för att minska konflikterna. Carlander (1990) beskriver att kommunikation och dess samtal ska vara i fokus när man arbetar förebyggande mot konflikter. Hon belyser rollspel och dramaövningar som

metoder till att träna detta. Merparten av pedagogerna nämner just detta som en form de använder sig av.

Alla skolor ska ha en likabehandlingsplan utformad. Samtliga pedagoger nämner att de på sin skola har detta men endast två av pedagogerna nämner den i sitt förebyggande arbete kring konflikter. Vad det kan bero på är svårt för oss att avgöra, men det finns en mängd olika arbetssätt att använda sig av vilket kan resultera i att man utelämnar något. De som använder sig av likabehandlingsplanen har den som en mall i sitt förebyggande arbete. En av dessa pedagoger berättar att de på sin skola ville ha det på sitt eget vis och att de vill möta eleverna på deras nivå. Det gjorde att de utformade en förenklad form som skolans värdegrund.

De arbetssätt pedagogerna nämner att de använder sig av är EQ, SET som en pedagog även kallar för livskunskap, kompissamtal, organisationen Friends och Giraffspråket. Alla dessa arbetssätt tränar eleverna i deras sociala förmåga och att lära känna sina egna och andras känslor. Kimber (1999) beskriver EQ som ett arbetssätt att finna och skapa en balans. Hon beskriver vidare att det handlar om att lära känna sina egna och andras känslor. Kimber (2004) tar även upp SET även kallad livskunskap som ett arbetssätt där eleverna får lära sig att samarbeta och deras sociala och emotionella färdigheter tränas. De pedagoger som använder sig av EQ och SET beskriver att de tränar eleverna i social och emotionell träning, genom olika samarbetsövningar där de får inta olika roller. Den pedagog som använder sig av kompissamtal tränar eleverna i att tala i tur och ordning och lär dem att lyssna på varandra. Edling (1999) beskriver att man genom kompissamtal lär eleverna att sätta gränser och hur de gemensamt skapar en god sammanhållning. De pedagoger som använder sig av organisationen Friends i sitt förebyggande arbete arbetar mest med sina kompisstödare och har inte lika ofta övningar med hela gruppen som de andra pedagogerna har genom sina arbetssätt. En av pedagogerna använder sig av Giraffspråket. Smith (2009) beskriver att Giraffspråket handlar om att man får bättre kontakt med sig själv och med andra. Hon beskriver vidare att man får det genom att man lär sig att kommunicera med sig själv och med andra.

Alla pedagoger använder sig av ett medvetet förebyggande arbete kring konflikter. Utifrån våra resultat kan vi se att de använder sig av olika metoder, men att dessa tränar liknande företeelser. Alla metoder går ut på att stärka gruppen och individernas välbefinnande. De pedagoger som har arbetssättet schemalagt arbetar mer kontinuerligt för att stärka sin elevgrupp och träna sina elevers sociala och emotionella förmågor medan de pedagoger som använder sig av organisationen Friends har kontinuerliga möten med kompisstödarna, medan arbetet med elevgrupperna endast sker med övningar från EQ max två gånger i månaden. Kimber (2004) nämner vikten av att arbetet ska ske regelbundet.

6.3 Hantering av konflikter

De flesta pedagoger belyser vikten av att känna eleverna då man går in i en konflikt. De menar att man på så sätt vet hur man ska hantera den specifika situation som uppstått. Carlander (1990) beskriver vikten av att förstå och veta hur eleverna tänker, känner och agerar innan pedagogen ger sig in i konflikten för att hjälpa till med en lösning. Alla pedagoger berättar att det är viktigt i hanteringen av konflikter att lyssna på alla inblandade. De menar att det oftast har olika versioner och att det är betydelsefullt för eleverna att få föra fram sina tankar, känslor och åsikter. Både Carlander (1990) och Wahlström (1996) uttrycker

tyngden av att som pedagog vara lyhörd och lyssna på allas versioner. Wahlström (1996) Beskriver vidare att eleverna får det lättare att ostört komma till tals om det är en vuxen närvarande.

Samtliga pedagoger anser att det är viktigt att ta tag i konflikten med en gång när den har uppstått. Har man inte tid till att ta det med en gång påpekar en utav pedagogerna att det då är bra att berätta för alla inblandade exakt när man kommer att sätta sig ner med dem. En annan pedagog nämner att vissa elever inte klarar av att sätta sig ner och föra ett samtal kring vad som hänt med en gång, utan att de först behöver lite tid för att lugna ner sig. Det vi kan se från vårt resultat är att pedagogerna erkänner konflikter som uppstår vilket gör att de använder sig av öppna konflikthandlingar som Ellmin (2008) beskriver som något man tar tag i direkt. Endast en av pedagogerna väljer att inte använda ordet konflikt. Pedagogerna ser det som små diskussioner och tar inte tag i dessa. Den dolda konflikthandlingen smyger sig fram vilken Ellmin (2008) beskriver som att man förnekar att det är någon form av konflikt. Det är endast vid större konflikter som pedagogerna använder sig av en öppen konflikthandling.

När en konflikt uppstått använder sig samtliga pedagoger av liknande strategier. De brukar alltid samla eleverna för att låta dem berätta sina versioner av vad som hänt. En del pedagoger samlar alla tillsammans, medan en del tar eleverna en och en innan de pratar med alla tillsammans. De flesta pedagoger nämner att de alltid vill låta eleverna komma fram till en lösning själva utan hjälp från pedagogerna. Först när de märker att eleverna inte kan komma fram till någon gemensam lösning hjälper de dem så gott de kan. Pedagogerna poängterar att eleverna alltid vill komma fram till en lösning och att de brukar vara bra på att samarbeta. Det handlar alltså om samarbetsinriktade konflikter som Ellmin (2008) beskrivit som konflikter där man är villig till att samarbeta och finna lösningar. Han beskriver vidare att det är rätt och riktigt att ställa krav på eleverna och låta de själva ta ansvar för konflikterna. Han menar att man måste veta vart eleverna är i sin utveckling för att bemöta dem på ett bra sätt och för att kunna ta ställning till om man kan låta dem lösa konflikterna på egen hand.

Några pedagoger använder sig av ordet konstruktiv när de beskriver hur de hanterar konflikter. De menar att det är viktigt att lösa konflikter på ett konstruktivt sätt. Ellmin (2008) beskriver konstruktiva konflikter som erkända och som något man arbetar öppet med genom ett gott samarbete. Han nämner även att konstruktiva konflikthandlingar är en sammansättning av öppna och samarbetsinriktade konflikthandlingar. Vi kan se att samtliga pedagoger använder sig av konstruktiva konflikthandlingar.

De samtal pedagogerna beskriver att de genomför med eleverna för att hantera uppkomna konflikter kan vi se har en likhet med ABC-modellen. Ingen av pedagogerna nämner just denna modell, men utifrån vår bakgrund och vår resultatdel kan vi koppla dem samman. Pedagogerna låter eleverna berätta var och en om sin upplevelse av händelsen vilket kan liknas med att man hanterar de olika hörnen i konflikttriangeln. Jordans (2006) formulering i arbetet med konflikttriangeln beskriver att man först ska hantera sina egna reaktioner och känslor för att sedan hantera de andra inblandades känslor och reaktioner. Han menar att man först efter det kan komma fram till en lösning. Detta kan vi se att pedagogerna gör med sina elever, de låter dem först berätta för att sedan lyssna på varandra. Det är först när alla fått komma till tals som pedagogerna försöker komma till en lösning. Pedagogerna uttrycker att alla konflikter ser olika ut och att man måste angripa dem på olika sätt. Jordan (2006) beskriver att alla konflikter är unika och behöver ett sätt som passar till just den konflikten man går in för att lösa.

Två av pedagogerna använder sig även av olika metoder då de ska lösa konflikter. De gör på samma sätt som resterande pedagoger i samtalen, men nämner även giraffspråket och kompissamtalet som ett sätt att hantera och lösa konflikter.

I samtalet med eleverna använder sig den ena av pedagogerna av Giraffspråket. Pedagoger beskriver att hon ständigt tänker och resonerar kring vem det är som är vargen och vem det är som är giraffen. Hon menar att vargen är den som har agerat fel och giraffen är den som har blivit drabbad. Pedagoger nämner även att det är viktigt att de inblandade ska respektera varandra och att de ska visa förståelse för vad den andra tycker och tänker. Smith (2009) menar att det rätta sättet att ta sig an en konflikt är att man ska lyssna på varandra och visa förståelse för varandras känslor och argument. Hon menar att det är lättare att hantera och klara av konflikter om man lär sig detta.

Den andra pedagoger beskriver kompissamtalet som ett sätt att hantera och lösa konflikter. Pedagoger påpekar att det kan ha uppstått konflikter som ingen pedagog vet om och då är kompissamtalet ett bra sätt för dessa konflikter att komma fram. Edling (1999) beskriver kompissamtalet som en form att lösa konflikter. Han beskriver vidare att eleverna lyssnar på varandra och försöker hjälpa varandra med råd och idéer för att lösa konflikten.

Utifrån vårt resultat kan vi se att alla pedagoger anser att stöd från kollegor och rektorer är en viktig faktor i arbetet kring konflikter. Det är dock bara två pedagoger som känner att föräldrarna är delaktiga i deras arbete och ger dem stöd. Pedagoger nämner detta stöd som en viktig faktor på grund av att de känner att man ska vara samspelade i detta arbete. De uttrycker att de kan ge varandra respons, tips och idéer i såväl goda som svåra stunder.

7 Sammanfattande reflektioner

Det vi kan se som det viktigaste från resultatet och som vi vill lyfta fram som tre tydliga poänger av vår studie är:

Den första är den höga medvetenheten om vikten av såväl konflikthantering och förebyggande arbete. Den andra är att det är pedagoger som bär ansvaret för elevernas psykosociala välbefinnande. Detta är ett stort ansvar vilket tar en hel del tid i anspråk. Det tredje är att vi kan se att de flesta pedagoger tycker att det är viktigt att arbeta med de goda mellanmänskliga relationerna då detta ger en bra lärandemiljö. Pedagogernas roll i skolan är alltså inte endast ett lärandeuppdrag, utan de har idag även helt andra ansvarsområden.

Vi kan här återknyta till Cronlund (1996) som lyfter vikten av det sociala samspelet och dess kommunikation som en viktig roll i barnens aktiva liv under sin skolgång. Det är de socioemotionella aspekterna i skolan som hon betonar.

Vi börjar reflektera kring om det är skolans värdegrund och likabehandlingsplaner som har fått genomslagskraft, vilket har resulterat i medvetenheten kring det viktiga arbetet med elevernas psykosociala välbefinnande. Även den sociokulturella synen på skolans uppgift som genomsyrar hela Lpo 94, tror vi står för denna förändring inom skolans värld.

Med ett medvetet arbetssätt både kring det förebyggande arbetet och hanteringen av konflikter är de alla överens om att de kan reducera uppkomsten av konflikter. De är även överens om att de tillsammans med eleverna blir stärkta genom en positiv utgång av en konflikt.

Vi kan se att man kan arbeta på många olika sätt med konflikter för att uppnå ett gott resultat. I det stora hela behandlar alla arbetssätt elevernas förmåga till en god kommunikation, deras sociala och emotionella kompetens tränas och pedagogerna vill ha en väl fungerande grupp. Vikten av att känna sina elever väl för att kunna hantera konflikterna på bästa vis är något som vi kan se att pedagogerna gärna vill förmedla. Något som är viktigt att nämna är att vi med hjälp av denna studie har tagit reda på hur pedagoger resonerar kring arbetet med konflikter och inte hur de faktiskt arbetar i praktiken. De berättar för oss hur de resonerar och hur de gör men vi har inte sett det. För att nå det skulle vi ha behövt använda oss av observationer.

Vi vill avsluta denna studie med att knyta an till den titel vi valt:

”Du vet väl om att du är värdefull”

Med denna titel vill vi tala om och avsluta vår studie med att alla elever är lika mycket värda och att man ska bemöta alla elever på lika villkor. Titeln talar även om att du som pedagog är värdefull, det är ditt arbete med eleverna som ska bygga broar mellan dem och skapa en god psykosocial miljö.

8 Förslag till fortsatt forskning

Vårt syfte med denna studie var att undersöka hur pedagoger som arbetar med barn i de lägre åldrarna resonerar kring och arbetar med konflikter mellan elever. Vi anser att det vore spännande med forskning kring hur eleverna uppfattar arbetet omkring konflikter och hur eleverna själva skulle vilja att det såg ut.

Referenser

- Carlander, Margareta (1990). *Konflikter och konfliktbearbetning*. Solna: Almqvist & Wiksell
Läromedel
- Colnerud, G. & Granström, K. (1999) *De oundvikliga motpolerna*. Pedagogiskt magasin, nr 2.
- Cronlund, Katri (1996) *Utveckling, livsvillkor & socialisation*. Stockholm: Bonnier
Utbildning AB
- Edling, Lars (1999). *Kompissamtal: kommunikation istället för tystnad eller våld*.
Bromma: Ekelunds Förlag AB.
- Ellmin, Roger (2008). *Konflikthantering i skolan – den andra baskunskapen*. Stockholm:
Natur och Kultur.
- Jordan, Thomas (2006). *Att hantera och förebygga konflikter på arbetsplatsen*.
Stockholm: Lärarförbundet.
- Kimber, Birgitta (2004) *Att främja barns och ungdomars utveckling av social och emotionell
kompetens- teori och praktisk tillämpning för pedagoger*. Västerås: Ekelunds Förlag AB.
- Kimber, Birgitta (1999) , *EQ – livsnödvändig kompetens, en introduktion till arbetet
med EQ i skolan*. Graphium Västra Aros; Ekelunds Förlag AB.
- Lind, Eleonore (2001). *Medkompis –medling och konflikthantering i skolan*. Jönköping: Brain
Books AB
- Lärarytelsen (2006/2007) *Läroplaner, skolagen och policydokument*. Lärarnas Riksförbund.
Stockholm.
- Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet, Lpo 94*.
Utbildningsdepartementet (1998). Stockholm: Fritzes.
- Maltén, A. (1998). *Kommunikation och konflikthantering – en introduktion*. Lund:
Studentlitteratur.
- Orlenius, Kennert. (2003). *Värdegrunden – finns den?* Stockholm: Runa förlag.
- Stukát, Staffan. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund:
Studentlitteratur.
- Trost, Jan (2005). *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Utas Carlsson, K. (2001). *Lära leva samman. Undervisning i konflikthantering. Teori
och praktik*. Göteborg: Elanders.
- Wahlström, O, Gunilla (1996). *Hantera konflikter – men hur? Metodbok för pedagoger*.

Hässelby: Runa förlag

Wennberg, Bodil. (2003). *EQ på svenska*. (2. uppl.). Stockholm: Natur och Kultur.

Elektroniska källor

Friends. (2009). *Kompisstödjare*.

Hämtad den 29 april 2010 klockan 15:40, från,
<http://www.friends.se/?id=2614>

Friends. *Kränkningar i skolan*.

Hämtad den 29 april 2010 klockan 14:07, från,
<http://www.friends.se/?id=383>

Friends. *Utbildningar grundskola*.

Hämtad den 30 april 2010 klockan 12:15, från,
<http://friends.se/filearchive/6/6296/Intressepaketochpriser%20grundskolan%20mars%202010.pdf>

Skolverket. (2008). *Skolmedling ett verktyg för att öka elevernas inflytande över skolans sociala miljö*.

Hämtad den 30 april 2010 klockan 15:01, från,
<http://www.skolverket.se/sb/d/2219/a/12472>

Skolverket. (2006). *Skolverkets allmänna råd för arbetet med att främja likabehandling och för att motverka diskriminering och annan kränkande behandling*.

Hämtad den 11 maj 2010 klockan 15:43, från,
<http://www.skolverket.se/skolfs?id=1287>

Bilaga 1

Tema 1: Bakgrundsfrågor

Ålder?

Vad har du för utbildning?

Hur länge har du arbetat som lärare?

Hur länge har du arbetet på denna skola?

Har du fortbildning inom konflikthantering?

I vilken åldersgrupp arbetar du?

Tema 2: Förebyggande frågor

- Konflikt

1) Vad är en konflikt för dig?

- positiv/negativ?

- Jobbig?

- Krävande?

- Känsligt?

- Vanligt/ovanligt?

2) Har du någon utbildning inom konflikthantering? Om ja – hur ser den ut och är den till hjälp för ditt arbete i skolan? Om nej – anser du att det behövs eller går det bra ändå?

- Förebyggande arbete

1) Arbetar du på något sätt förebyggande mot konflikter?

2) Hur arbetar du då?

3) Hur ofta gör du det?

4) Är det ett regelbundet arbete?

5) Hur ser uppföljning och utvärdering ut kring detta arbete?

6) Vad ser du som positivt och negativt då du arbetar med förebyggandet av konflikter?

- Orsaker till konflikter

1) Vad kan det finnas för olika orsaker till att konflikter uppstår?

2) Hur kan självförtroende påverka konflikter?

- Känslor

1) Hur ser elevernas inställning ut till det förebyggande arbetet kring konflikter?

2) Hur ser föräldrarnas inställning ut till det förebyggande arbetet kring konflikter?

- Stöd

1) Känner du att du får stöd från rektor? Föräldrar? Kollegor?

2) På vilket sätt då?

- Miljö

1) Hur kan den fysiska miljön påverka konflikter?

2) Finns det någon medveten strategi bakom miljön i ditt klassrum?

- 3) Vad anser du att det finns för komponenter i en god lärande miljö som motverkar konflikter?
- 4) På vilket sätt kan ett bra gruppklimat leda till en god lärande miljö?
- 5) Hur kan miljön på skolgården påverka konflikter?
- 6) Hur kan de situationer då man förflyttar sig från ett klassrum till ett annat eller vägen till och i tamburen påverka konflikter?

Tema 3: Hantering av konflikter

- Konflikter
 - 1) Har du mycket konflikter i din elevgrupp?
 - 2) Vad för typ av konflikter?
 - 3) Hur kan en vanlig konflikt se ut i ditt klassrum?
 - 4) Kan du se någon skillnad på konflikter tjejer emellan/ killar emellan eller mellan killar och tjejer?
 - 5) Har du någon strategi för att lösa konflikter? Konkreta exempel
 - 6) Varför gör du på det sätt som du gör?
 - 7) Anser du att det är viktigt att ta tag i konflikter med en gång?
 - 8) Vilka konflikter är svårast att lösa? Vad kan det bero på?
 - 9) Har du blivit bättre på att lösa konflikter under åren som gått då du jobbat?

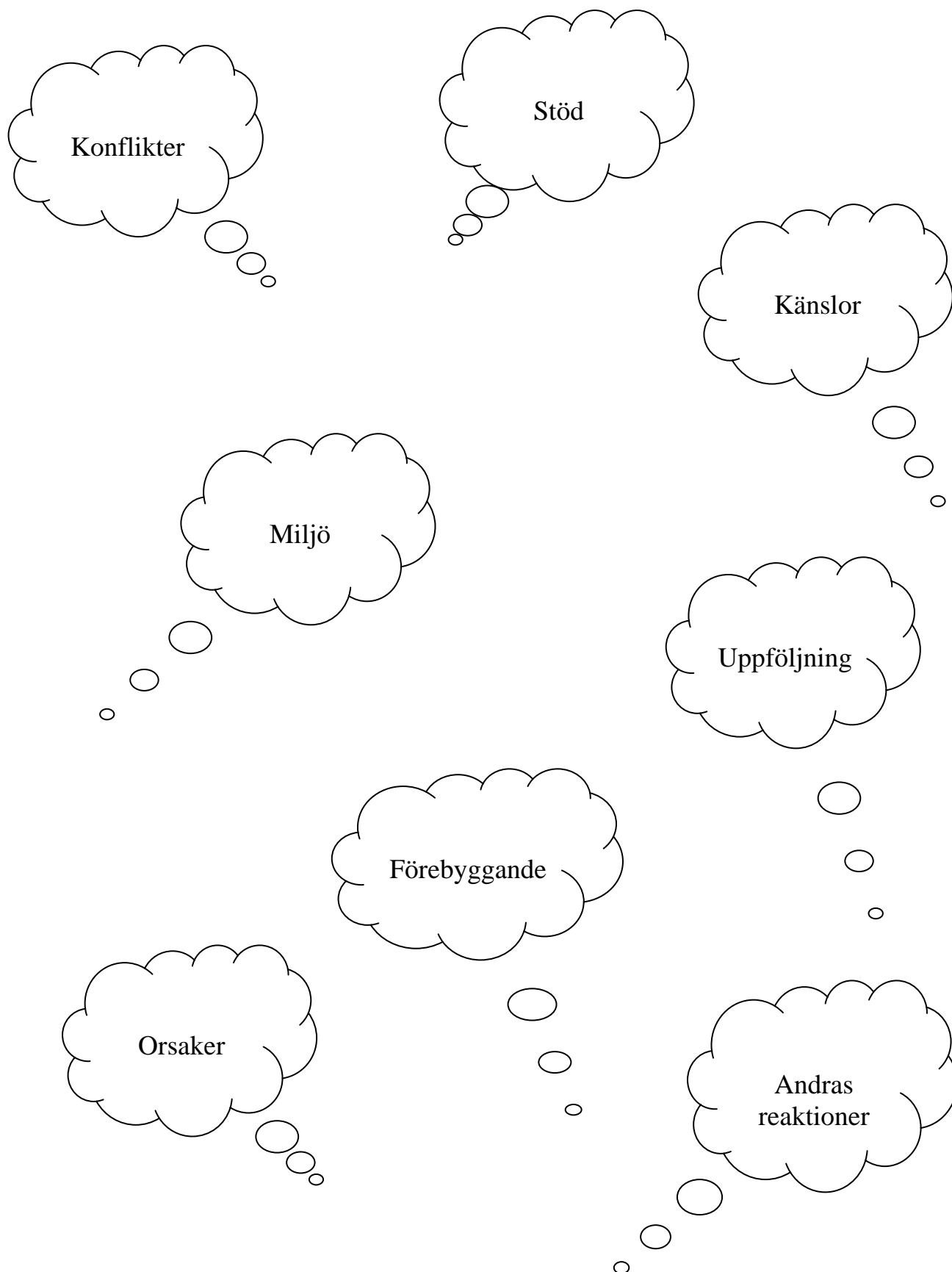
- Stöd
 - 1) Får du den hjälp du vill ha och behöver då du ska lösa en konflikt? Från rektor/föräldrar/kollegor.
 - 2) Vad är det för sorts hjälp?
 - 3) Vilken sorts hjälp önskar man/ behöver man?

- Egna Känslor
 - 1) Vad gör du då du känner dig maktlös?
 - 2) Vilken känsla har du då du går in i en konflikt?

- Andras reaktioner
 - 1) Vilka känslor är vanliga hos eleverna?
 - 2) Hur känner föräldrarna för konflikterna?

- Uppföljning
 - 1) Hur följer ni upp de konflikter som uppkommit?
 - 2) Förekommer det några åtgärder?
 - 3) Straff/kvarsittning?

Tema 2 & 3 Förebyggande arbetet och hanteringen av konflikter

Bilaga 2

Hej!

Vi är två lärarstudenter, Carolina och Kristin som studerar till lärare vid Göteborgs Universitet. Vi talades vid för några dagar sedan per telefon där vi informerade dig om att vi nu nått fram till slutet av vår utbildning och ska därför skriva en c-uppsats. Vi har bestämt oss för att skriva en studie om konflikthantering. Vårt syfte med studien är att undersöka hur pedagoger som arbetar med barn i de lägre åldrarna tänker kring och arbetar med konflikter mellan elever.

Vår studie består av tre huvudfrågor som vi vill få besvarat och dessa är

- Hur ser tankar och inställning ut kring konflikter mellan elever?
- Hur ser det förebyggande arbetet för konflikter ut?
- Hur ser arbetet ut med hantering av konflikter?

Vi vill tacka dig för att ville ställa upp på en intervju med oss. Vi vet att tiden i skolan är dyrbar och är därför väldigt glada över att du ville ta dig tid för oss och vår studie.

Vi kommer båda att medverka vid intervjun och denna kommer att spelas in. Du som pedagog kommer att garanteras anonymitet och ditt deltagande i vår studie är helt frivilligt. Om du efter intervjun känner att du inte vill delta i vår studie är det självklart helt okej. Det material vi samlar in med hjälp av din medverkan kommer att behandlas konfidentiellt och det är endast vi som kommer att hantera detta material.

Om du har några frågor som du vill ställa till oss innan vi genomför planerad intervju, är det bara för dig att kontakta någon av oss.

Mvh Carolina och Kristin

Carolina 0736284875
c_carro_j@hotmail.com

Kristin 0707574497
kristin_sundqvist@hotmail.com